اپار

قابل جعفری

اپار

اپار

قابلؔ جعفری

جوڑن ہار : توقیر رِضا

سانجھ

اپار شاعری قابل جعفری

پہلی وار : 2023

گنتی : 500

ئل : 1000

اصل ناں : رفاقت محمود

لکھتی ناں : قابل جعفری

ئکھ پنا : مدیحہ حنیف

مشینی لکھت : توقیر رضا، ارشد حسین

خطاطی : بلال عاجز

چھپوائی دا آہر : خالد نذیر، ماریہ رفاقت

رابطہ : 0311-5676915

Apaar

Punjabi Poetry by Qabil Jafri

Printed by:

Bilawal Javaed Printers,Lahore, Pakistan

Price:

In Pakistan: Rs.1000,US $ 25

Published by:

سانجھ

SANJH PUBLICATIONS

Book Street, 46/2 Mozang Road, Lahore, Pakistan.
Phone: +92 333-4051741
e-mail: sanjhpk@yahoo.com, sanjhpks@gmail.com
Web: www.sanjhpublications.com

ISBN: 978-969-593-408-1

اپنڑے بھتیریئے قاضی محمد صدیق دے ناں

پتھر اپنڑے نال دے لوگ
محرم جے نئیں حال دے لوگ
قاضی محمد صدیق دے وانگر
بُہتے گھٹ کمال دے لوگ

شکرانہ

استاد عابد جعفری ، سید منظور حیدر ، استاد شبیر حیدر ، حیدر سلیم ، سئیں رفعت عباس ، مشتاق صوفی ، مظہر ترمذی ، امجد سلیم منہاس ، ڈاکٹر مرتضیٰ عدیم ، پروفیسر لیاقت صوفی ، پروفیسر احسان الٰہی احسان ، سجاد سلیم ، مدثر عباس ، تابش کمال ، خواجہ بابر سلیم ، پروفیسر سید کامران کاظمی ، پروفیسر ساجد اقبال ، پروفیسر شاہد آزاد، پروفیسر نعیم شاہد ، قاضی باقر وسیم ، پروفیسر سعید اکرم ، طاہر عباس جعفری ، چودھری جاوید، سردار عارف محمود، شیخ یعقوب ، راجہ مسعود عزیز ، کامران اقبال ، کرنل جواد حفیظ ، ڈاکٹر مقصود منہاس ، قاضی ثاقب ندیم ، پروفیسر ممتاز حسین، عارف سلطان، حامد دوریز، حماد زیف ، حماد سرور ، شاہ زیب اسد ، معاذ ہاشمی ، محمد خلیل ، اقارب جعفری ، توقیر رضا ، بھِراواں چودھری نزاکت منہاس ، چودھری عارف امیر منہاس ، اتے پُتراں خالد نذیر ، محمد عبداللہ ، محمد ابراھیم ،دھی ماریہ رفاقت دا شکرانہ۔

بہہ بہہ گئی چبوترے تے کر کر گئی نیاں
اَج پِیلُو پُچھدا ٹِھیکرئیے ، تیرا کِتھ وَل گیا جہان

بابا پِیلُو

! ———

میرے دل دے مندر وچ تے

سوچ خیال دے بُت

مینوں کافر آکھݨ آلیا

تیری لُگی مسِیت

استاد عابد جعفری

ما بولی

میں گراں دی مِٹھی بولی
گھر دے تھلے اُتے بہہ کے
دَبّو دبّ انگوٹھے وچو چوسی اے

ما بولی نیں پہلے دَھیڑَے
(لوری دے کے)
کنّو جھپّے لاہے نیں

سارنی۔ اپار

اکھیں موتی کالڑے (غزلاں)

پارتو اپار دا پندھ

تسیں کدی اوس بندے نوں تکیا جیہڑا خاب وکھیندا ہووے ، تے تسیں کدی اوسے بندے نوں وت اوس ویلے بی تکیا جیہڑے ویلے اوہ مونہہ دھیانے لگ کے پوری سادھنا دے نال اوس خاب نوں پورا کرن دا حیلہ تے وسیلہ کر رہیا ہووے ، تے تسیں کدی ! اوس بندے نوں بھَیں کے ، پرَت کے اوس ویلے وی تکیا جدوں اوہدا خاب پورا ہو گیا ہووے ، تے تسیں کدی ہک اخیرلی وار مُڑ کے فیر اوسے بندے دِیاں اکھیاں دی چمک تے پیلواں تے لاہندی خُشی دی بُر ویکھی اے ؟

اج ییڈا ہک ایہو جیا خاب ای پورا ہویا تے دعا کرو ییڈی اکھیاں دی خُشی نوں کسے دی نظر نہ لگے دعا کرو جو میں ایہو جئے چنگے خاب وکھیندا رہواں ۔ ایہہ خاب ییڈے بزرگاں استاد شبیر حیدر ہوراں وی کدی ویکھیا ہوسی تاں ای ۱۹۸۹ چ جتاں دے ایس پترے نوں لکھنڑ آلے پلے آندا جیہڑا اجے اٹھویں کلاس دا طالب سی پر استاد دی اکھ اوہدی اکھیاں چ لُکے ہوئے خاب شید پڑھ گِھدے آہے ، جیاہ ایہہ خاباں دا سلسلہ اکھیو اکھیں ٹُردا لگا آوندا ۔ خیر قابل جعفری صاحب دی کتاب اپار تے ایس خاب بارے میں پہلی واری ساڈے ساجھے استاد ! عابد جعفری صاحب نال سانجھ کیتی سی تے اوہ کھڑ کے آکھنڑ لگے تو قیر جی ایہ تے بہوں چنگا کم ہو ویسی ۔ اوس ویلے بس ایہا کجھ خاب سی جو قابل صاحب دی نظم اپار ہکلی چھپے تے اوہدے نال ہک سی ڈی وی ہووے جس وچ اپار آں قابل صاحب دی اوازے چ رکارڈ کیتا ونجے پر ویلے دی گُئی ہور ٹور سی ویلا لنگھدا گیا ۔ شید ۱۶ یا ۱۷ سال پہلے دی گل اے جدوں میں کالج چ پڑھدا اوس تاں میں انہاں دی شاعری جیہڑی انہانوں زبانی یاد آہی ہک ڈَیری تے لکھی تے وت ہنڑ جدوں ۲۰۲۱ چ پاکستان گیاں تے اوسے ڈیری تو کجھ شئیاں لبھیاں باقی کجھ نوِیاں غزلاں ، نظماں آہیاں انہاندے فوٹو چھِکے کجھ قابل صاحب بُھل بھَل گئے آئے کجھ مونہہ زبانی یاد آہنے اَتے کجھ خُشی نال نوِیاں غزلاں نظماں بنڑِیاں جُڑدیاں رہیاں بائی کتاب پئی آوندی اے تے کجھ پرانڑِیاں شئیاں وی چیتے آونڑ

لگ پئیاں تے نال نال سدھر پدھر تے ٹائپنگ ہوݨ لگ پئی ۔

ایس دے چلدیاں کجھ مسلے پنجابی لِکھت دے نیں ، املا دے نیں جنہاں نال واہ پیا تے پتہ لگا بائی ایہہ کیڈا اوکھا کم اے ۔ جیویں نئیں تے نہیں ، نہ تے ناہہ ، کُئی تے کوئی (دھنی لہجے تے شعری ضرورت نوں ویکھ کے لکھے گئے نیں) پر خاص کر " ݨ تے نڑ " دی لِکھت ۔ میں " ݨ تے نڑ " دوہویں طرحاں لکھے نیں کیوں جے ایہہ ٹھیٹھ پنجابی اے خیال بس ایہہ رکھیا جو پڑھنے وچ اوکھ نہ ہووے تے لکھی وی شکل بی چنگی لگے ۔ جیکݨ :

جنڑیاں دی جنڑیوٹری ، یَنڑیں ، ونڑیں ، ٹھُوہنڑِیاں وچ تسیں ݨ (جݨیاں دی جݨیوٹری ، یݨیں ، وݨیں ، ٹھوہݨیاں) لاو گے تے پڑھیار اس نوں پروناونس ای نئیں کر پاوے گا سمجھ ای نئیں سکے گا کہ ایس لفظ دی پڑھت کیکݨ ایں ، بولنا کیکݨ ایں اصل لفظ کیہ اے ۔(اجے سانوں نڑنال کجھ لوظاں نوں تاں وی لکھنا پوسی بائی پڑھاکو انہاں دی اصل شکل تے روپ تو واقف ہو ونجے) یا اوہ اکھر جتھے "نڑ" نال "ڑ" نوں وی ویکھݨ دا دل کردا اے تے لفظ ہور سوہنا لگݨ لگ پوندا اے ، جیکݨ ؛ کانڑ چنگا لگدا اے کاݨ دے بجاے ، دوجی طرحاں تکو تے ماݨ ، تراݨ چنگا لگدا اے مانڑ ، ترانڑ نالو یا دوہاں طرحاں ٹھیک اے پر کاݨ اُکا بھیڑا لگے گا نالے پڑھݨ لگیاں پرشان وی کرے گا کہ ایہہ اصل چ لفظ کیہ اے ، پر ایہہ دوہے شکلاں اس نالوں تے چنگیاں نیں بائی بندہ نڑ / رنڑاں ای ہٹا کے اردو (کان) بنا چھوڑے ۔ چھڑے " ن " نال اوہ پنجابی تے لکھی ویسی جیہڑی اردو دے یا نثر دے نیڑے تیڑے پر ڈُوگھی شاعرانہ زبان نوں لکھدیاں ہویاں سانوں ڑ لانڑی / لاݨی پوسی ۔ فیر حرفاں وچ " ں غنے " دی اواز یا " وڈی ے " دی اواز وی ہک مسئلہ پر اوہ ایڈا وڈا رولانئیں ، پر جو وی ہووے اصول اسانی اسطے ہوݨ تے انہاں وچ ساریاں لہجیاں اسطے راہواں کھلیاں ہوݨ تاں بولی دا ارتقا وی ہوندا لگا جاے گا تے لِکھت دے رولے وی حل ہوندے لگے جاݨ گے ۔

خیر میں پورا سال ڈیڈھ لا کے بہوں خیال نال گھڑی مُڑی ، وارو وار ویکھ ویکھ کے تک بھال کے اپݨی جئی کوشش کیتی اے بائی جیہڑا اکھر جیہڑے املایاں لِکھت نال ڈھکدا تے اسان لگدا اوہنوں

انج ای رکھیا ونجے تاں جو پڑھاکو نوں پڑھنے وچ ذرا وی اوکھ نہ ہووے ۔میں ہور اکھراں دِیاں مثالاں وی دے کے اپنی مشکل دس سکداں پر ایہ کم بہوں لماں ہو ویسی ۔ کجھ مشکلاں اجے آپ مشینی ٹائپنگ دیاں ، سافٹ ویئرز دیاں وی نیں تے فیر میں پاکستان تو دور ہوݨ پاروں جتنی محنت کر سکیاں او کیتی اے ۔ تہانوں اکھر سمجھݨ چ کئی اوکھ نہ ہوسی نال ایہہ شاعری ٹھیٹھ ہو کے وی تہانوں اپݨے دار چھکیسی ایس پاروں جو ایہہ کئی چھڑے مُڑے ہک لہجے دی شاعری نئیں ایہہ پنجابی دی شاعری اے ایہ شاعری دے ہک لہجے نال نتھی نئیں کیتی ونج سکدی جیہڑا وی بولی دا جاݨوں اے اوہنوں آپݨے ول چھکیسی جیکݨ خواجہ فرید دی کئی کافی باباپیلو تے شاہ حسین دے بیت یا شِو کمار دی اوکھی زبان ڈُوگھے پڑھاکو نوں آپݨے پلّے چھکیندن ۔

ایہہ شاعری ہک پورے شاعر دی شاعری اے جیہڑا اپنی زبان ، اپݨے کلچر ، رہتل تے وسیب نوں چنگی طرحاں جاݨدا ، وڈی گل اکھراں نوں ورتݨا جاݨدا تے سانوں ایہہ شاعری دسیسی بائی جیہڑیاں وِتھاں بولیاں نوں یا لہجیاں نوں لے کےپئی وِیاں نیں یا پائیاں گئیاں نیں تے مغالطیاں دی دھوڑ تے گھٹّا اکھیاں وچ بھریاپیا دور ہوݨا چاہی دا جو اسیں وکھو وکھ ہو کے وی ہک ای آں ، کیکݨ اکھراں تے لوظاں دا قبیلہ کھنڈ‌پُنڈ کے وی ہِک مِک ای اے ، ہاں ! ایہو جئے شاعر زبان دے زور نال ایہہ کرامت کر سکدے نیں سانوں جوڑ سکدے نیں جے اسیں بولی نوں ونڈ لئی نئیں جوڑݨ اسطے ہک سہارا من کے ٹرپے تے اسیں ہکو وسّوں ، ہکو وسیب ، ہکو بھوئیں ، ہکو مٹی ، ہکو زمّی دے پُتر آں ، سپت سندھو دی آل اولاد آں ، ساڈا رہݨ سہݨ ہک اے ۔ لہجیاں دے ویر بھاو تے بھیڑ کُبھیڑ وچ پے کے اسیں ایہہ نہ بُھلیے بائی اوڑک ساڈے رولے رپھڑے ہکو کُجھ نیں ۔ بولی نوں ما بولی تاں ای آکھیا ویندا اے جو ایہدا دل ساریاں دِھیاں پُتراں جوگا ہکو جیا کُھلا ہوندا تے انہاندی پیڑ تک کے ہکو جیا روندا اں تے کُرلاوندا ۔

ماں بولی دی کُوک سُݨِیپی ، ویکھو کدرے کوئی
پنجے پاݨِیں ! ڈوہل ڈاہل کے گھِن نہ گیا ہووَے

قابل جعفری اج سانوں ایہا کُوک سنڑاٹا چاہندن ، سانوں بولی راہے بِلاٹا تے رلاٹا چاہندن ۔
انہاں شَید وسیب دے اندر دا ایہہ حال ویکھ کے ای آکھیا ہوسی

قابل سائیں ! اندرو اندری کھا گئے کانڑ وسیبے نوں
باہرو نظری آوندے پئے نیں ، ساوے پتّر پپلے دے

مڈھلی گل ایہ اے بائی قابل سائیں ہوریں ایہہ کانڑ ویکھ کے پپلے نوں روز جھلوٹھا ہوندا نئیں تک سکدے ۔

اخیر تے میں مظہر ترمذی ، مشتاق صوفی ، پروفیسر ساجد اقبال تے مدثر عباس ہوراں نوں شکریہ تے دھن واد آکھاں گا جنہاں ینڈی درخاست تے ینڈا ماݨ رکھیا اَتے قابل صاب دی شاعری بارے کُھل کے گل بات کیتی ۔ سئیں رفعت عباس ، حیدر سلیم ، پروفیسر ساجد اقبال تے دوست مدیحہ احمد ، شاہ زیب ہوراں دا لکھ لکھ شکرانہ جنہاں چھپوائی ویلے نالو نال مینوں اپݨے مشوریاں نال نوازیا سچی گل اے میں انہاں ساریاں دا دیݨاں نہ دے سکدا ۔ مدیحہ حنیف جنہاں مُکھ پنّا بݨایا تے بلال عاجز جنہاں خطاطی کیتی انہاں دا بی لکھ لکھ شکرانہ ۔
چلو سنگیو ہݨ تسیں اپار پڑھو تے پپلے دی سنگھݨی چھانویں تلے بہوو ، تاں تک میں ہک ہور خاب ویکھ گھِناں ۔

ستّے خیراں
توقیر رضا (پیرس)
۱۰ فروری ۲۰۲۳

دھن دا بھاگ تے پنجاب دا راگ

قابل جعفری ہوراں نال چِر کی جیہی ملاقات ہوئی ادھی ادھوری چکوال وچ ! اوہناں دی شاعری سُنڑدیاں میں سُچیندا رہیا جو ایڈا پچھیر تاٹا کرا کیوں ہویا ؟ کیہہ ایہہ ساڈی بولی تے لکھت نال ہوئے تواریخی وادھے دا اشارہ تاں نہیں؟ جو دُوئے تائیں اپڑن اوَکھا ہو گیا اے ؟ اوہناں دی شاعری دی پکیائی تے اچنبھا ہویا وت خیال آیا کہ اوہ پیلو ، شاہ شرف تے شاہ مراد جیہے شاعراں دے تپّے دے وسنیک نیں ، شاعری دی لمّی رِیت دے وارث !

ہُنڑ اوہناں دی شاعری پڑھدیاں خیال آیا کہ اوہ چھڑے دھن دے ای نہیں ، ہتھوں پنجاب دی پوری ادبی رِیت دے وارث نیں ۔ اوہناں رِیت ای نہیں سمھالی ساڈی اجوکی ورتی واپری دا سدابہار بُوٹا اوس دے اپار وچ گڈ چھوڑیا نیں ۔ اشوک توں گُھن کے اج تائیں " دھن " پنجاب دی بانہہ رہیا اے ایہو اوس دا وادھا اے تے ایہو گھاٹا ؛ بادشاہیاں تے راجاں دی ٹیک پر اوڑک آپ بے سہارا ، ورتیجڑ پچھوں ماڑا تے لگّا ۔ ایسے احساس دی گُجھ گُجھی ، گُجھ نتروِیں لہر قابل ہوراں دے آکھے لِکھے وچ پھر دی سہی ہوندی اے ۔ ایس دے ساہویں اوہ اڈول دھر دیندے ہین ۔ کٹاس راج ، شِو مندر ، کلر کہار دے باغ تے مور ، جھیلاں ، ڈھن ، سکیسر دِیاں چوٹیاں ، داند تے گھوڑے ، بیٹھکاں ، ڈیرے ، ڈھوکاں ، کسِیاں ، فصلاں ، بے وساہے ماݨ دے شملے ، منکھ بھرے بوچھݨ تے وَٹدی ہوئی وسُوں ۔ قدرتی تے انسانی دنیا دا اِک ساہ گھیندا تے دھڑکدا عجائب گھر ساڈی اکھیں اگے کُھلدا اے جس دی بھاندی حیرت وچ بندا اکھڑیج ویندا اے پر سہجے ای اجیہا کھڑیجݨ آپݨے آپ نوں گولݨ تے کھوجݨ دی خُشی ہو نِسردا اے ۔ شاعر دا چتریا کھلاروں نقش سانوں اپنی شناخت دے سفر تے لَے ٹُردا اے تاں جو اساں اپنی جڑ نوں نہ وِساریئے ۔ قابل ہوراں نوں وسّوں وچ ہوندی ترِکھی تبدیلی دی ڈُوگھی سار اے تاں ای اوہ سانوں چیتے کراندے نیں اوس دی صدیاں بدّھی طاقت ! اوس دا گراں جو دُھرا اے ، گڑدے گیڑ وچ قائم کھلوتا ہویا ؛

گراں دے گاہنٹے

گراں دے گاہنٹے
نیں کچے کوٹھے
تے ڈھوک ڈھلَے
ایہہ کچیاں گلِیاں
ایہہ بوہڑ،پپل تے کیر بنّھَیں
چنہاں دے پانْی تے واہندی کَسّی
ایہہ کَسّی اُتے نَوھانْ آئیاں جوان کڑیاں
اجانْ جاتک !
گراں دے گاہنٹے نیں واہندے جوڑے
ایہہ گائیں ، مَجھِیں
تے بھیڈ بکری
اصیل کُکڑ تے تازی کُتے
ایہہ کچِیاں کدھاں تے ڈھیر پَہو دے
ایہہ داند ٹِشن تے تھاپِی آلا
دھیان واگی
حبیب مُنڈا کراہ تے بیٹھا

گراں دے گاہنٹے
شرینہہ دے بُوٹے

پھلاہ دے جنگل
دھریک کِکّر
تے کِکرے اُتے کوئیل کُوکے
چنڈُوہر بولے
ایہہ پکّے کوٹھے، ایہہ پکیاں گلیاں
مَسیت پکّی تے پیڈے لَینٹر
سڑک دے وَلّے، موبَیل سگنل
گراں چ واڑے گئے نیں کِتھو
گراں دے گاہنے
نیں کچے کوٹھے
تے ڈھوک ڈھلّے!

ایس توں مینوں دمودر یاد آگیا جو اگلے ویلے دا اِک وڈا منظر کاروی اے۔

ہُن ایس منظر دے سامنے ہِک ہور منظر رکھ ویکھو جیہڑا نویں زمانے دی نویں پیڑھی دے خیالوں جُڑدا اے تے سِکّ ہو اُبھردا اے ایہہ ہِک پاسے آپ نوِیں دنیا دی چھب اے تے دُوجے پاسے سِکّ دی اُڈاری نوں بھوئیں تے پیڈے پیر رکھن دا راہ وِکھالدا اے

چَن دی مِٹی تے کدی نئیں اُگے
امب دے بُوٹے، ساوِیاں مرچاں
روڑی کنک، جمانہہ دا ساگ
وِنڑیں دے پتر، نِسری کھکھڑی
موہرا تُنبا، مینڑیں پِلیاں
ساوا اہرل! تے دھمیاں دے کوڑے بِی

چَن دی دھرت تے کدی نئیں گُھلی
چڑھدے پاسیوں پُرے دی وَا
چَن دی مِٹی چو کدی نئیں نُچڑے
راوی، سُتلج، دریا ے نیل
چَن تے آکے کدی نئیں وَسّے
چِٹے بدل، کالیاں ہاٹھاں
ہاٹھاں اُتے کدی نئیں پیّاں
رنگ برنگیاں پینگھاں (نظم :چن دی مٹی)

قابل ہوراں دِیاں نظماں کُجھ گیتاں ہارنیں، نِچڈِیاں، ہسدِیاں، بالاں دِیاں کھیڈاں ورگیاں پر سیانئے دی جاچ نال ویتریاں ہوئیاں ۔ نظماں دی بنتر تریل اے اوہ نہ ملُومے ڈھنگ نال لوک گیتاں دا روپ دھار لیندِیاں ہین ۔ ایہہ کوئی سوکھی کار نہیں کہ سُرت تال گھڑی گھڑت قدرتی جیہی جاپݨ لگ پوَے پر تجربے دی گھمبیرتا نوں قائم رکھدیاں ہویاں ؛

سِر سِر اُچّی پُھٹّی ودّھی
وَدھ وَدھ ہو گئی جھنگ
مَسکیناں دی بالی اپݨا
کج نہ سَکی ننگ

ساڈی شاعری وچ غزل دی کوئی لمّی چوڑی پچھوکڑ نہیں، ہُݨے جیہے ایس دا رواج زیادہ ہویا اے، مشاعریاں ایس نوں دُھمایا اے ۔ سو اکثر ایس وچ چھوہاوِیں جیہی لِذت لُکی ہوندی اے جس توں واہ واہ ہوندی اے ۔ قابل ہوراں دی غزل توں میں اپنی رائے کُجھ بدلی اے کہ ایس راہوں سوچ وِچار تے سُرت سار دا اظہار وی ہو سکدا اے جیہڑا چھڑا نجّی نہ ہووے ہتھوں وسیب تے کُل دا سانجھا ہووے ۔ قابل ہوراں دی جوڑی غزل ڈاڈھی پکّی تے ٹھُکویں اے جس دی مثال مینوں پنجابی شاعری وچ نہیں لبھدی ؛

وا بھَوِیں تے نال پچھیتی فصل گئی مُلاری
پوہلی اُتے کنڈے رہ گئے سُلھیاں ہتھاں جوگے
ویلے اُتے زِمیں واہی نانہہ گئیں پھُٹی گڈی
پَولی شوہدے کِتھو گھنڑ دھاگے کھڈِیاں جوگے

دھرتی ڈولا کھا نہ ونجے ، اُتے پربت رکھے
وَہندی وگدی وا پُرے دی چار چفیرے رکھی
نال مسیتی لِتی گئی اے لہو دی دھوتی ہوئی
اساں دل دی تسبی چا کے آنڑ مصلّے رکھی

جھِیتاں وچو بُوہا ساڈا پَھلڑا وی ہو سگدا وَے
سانوں سِدھا راہ دِسدا وَے ،پُٹھا وی ہو سگدا وَے

سِخر دوپہر دا سورج ڈھال کے گھِن نہ گیا ہووَے
جھکھڑَے اگے تارے بال کے گھِن نہ گیا ہووَے

فجریں فجریں بنھیں اُتے چھاں پئی لاہندی پیلے دی
چن دِیاں چِتریاں کدھاں نالو لَو پئی اُکھڑے تارے دی

اوڑک ساڈی وحشت رہ گئی ، ہِکَو پلّے جوگی
جنگل ٹُر پیا نال اساڈے ، دریا نال نئیں آیا

اجیہے شعراں بارے بہوں کجھ آکھ سکدے ہاں پر چنگی شاعری نوں بوہتا اُکھیڑنا سکھاندا نہیں جو چِیر پاڑ اوس دی چس ونجا سکدی اے

قابل جعفری دی شاعری دا اک گُن ایہہ بی اے کہ اوہ مقامی توں جگت تے جگت توں مقامی وچ سہج سبھا ای وٹدی رہندی اے ۔ اوہ مقامی نوں، نقش ہووے کہ سَینت، جگت بنا دیندے نیں تے جگت نوں مقامی تاں جو مقامی سَوڑا نہ رہوے تے جگت نِرا اٹھوس وچار نہ بنے ۔ شاعر اجیہا کم چھڑا سوچ کے نہیں کریندا اوس دا اچیت چیتا بݨ ابھردا تے تردا اے ۔

قابل ہوریں رِیت دے سمھالݨ ہار وی نیں تے تے بناوݨ ہار وی ۔ اجیہا شعری کارنامہ تاں ای ممکن اے جے شاعر نوں بولی تے اوس دے بھیتاں دی ڈُوگھی سُنجاݨ ہووے ۔ ایہناں دی بولی اُتے پکڑ ساڈے وڈکے شاعراں وانگ بہوں تڑگڑی اے جس پاروں اوہ بولی دے نویں سچ اپنی اظہاری لوڑ موجب اُسار سکدے ہین ۔

رات ادھواٹڑی
لو دے اجھولڑے
چن جیویں داتری
گھوہ موہ چانٹی
چھائیں مائیں نکھڑے
موئیں دوئیں مِتراں
نین پئے سِکدے

قابل جعفری دی شاعری دھن دا بھاگ اے تے پنجاب دا راگ ! شالا بھاگ سدا چمکے تے راگ سُنڑیندا رہوے

مشتاق صوفی (۲۴ مارچ ۲۰۲۳)

قابل جعفری دی شاعری

شاعری دا سچا ڈھنگ اوہی ہوندا جو شاعر اپنے حقیقی وجود تے تصوراتی دنیا دے تال میل نال بنڑوندا اے۔ شاعر دی دنیا عام بندے دی دنیا ہوندی اے پر اوہ اس دنیا نوں جس اکھ نال ویندا اے اوہ اوہدی پچھاڻ بڻ دی اے۔ انج بندے دی شخصیت اوہدے مخصوص ماحول آل دوال، رہڻ سہڻ تے ملڻ ورتڻ اوہدے نتیجے وچ پیدا ہوڻ آلی سوچ تے محسوسات دا پرتو ہوندی اے. ینوں قابل دے Poetic Persona وچ اوہدے پنڈ دے یٹافرز تے کرداراں دی اک اجیہی تصویر کشی نظر آوندی اے جو اوس توں پہلاں گھٹ شاعراں نوں نصیب ہوئی ۔ وارث شاہ دا معاملہ ہور اے اوہ ہیر رانجھے تے پنڈ دے ہورناں کرداراں راہیں سانوں چالو ویہار وچ مڈھلے Conflict دی دس پاوندا ، ایہہ جھگڑا پیداواری وسیلیاں اتے مل مارڻ دا جھگڑا اے ، ماڑی بھوئیں رنجیٹھڑے نوں دے کے بھراواں دھروکیتا تے رانجھا تخت ہزاریوں ٹر جاندا۔ قابل پنڈ دی جس وسّوں وچ حیاتی دا نقشہ الیک رہیا اے اوس اندر خموشی نال سب کجھ واپرداپیا اے تے اوہ اک سجاگ بندے دی اکھ نال ویندا پیا اے ، بڑے کمال ڈھنگ تے دانائی نال ایہدا بیان وی کردا اے۔

مُونہہ پئی دُنیا

پار دریا تو
لتھیاں نیں بیڑیاں
بھر بھر ریفلاں
فوجیاں دے دستے
ازلاں توں ہاتڑے
ویکھدے نہ چاکھدے

نپ کے بلونگڑے
کچیاں چباوندے
فصلاں لتاڑدے
مُوزِیاں دی دھرتی
بولدے نہ چالدے
اگے اگے نسدے
گھوڑ پال اوترے

اوہدی لفظالی اوہنوں اپنے ہمعصر شاعراں توں اُگا وَکھ تے منفردبنا دتا اے۔اتے اوہدی امیجری پنڈ دے بدلدے وسیب دی اک دکھ بھری شکل وکھالدی اے،پنڈ دیاں مٹیاراں ،کھوہ تے پانی بھریندیاں ، وڈکیاں دیاں پگاں ،پیلیاں ،چن وچ چرخہ کتدی بڈھری مائی، اپنے سنگی بیلی ، مجلساں ، ویہل، ایہہ سبھ اوسدی وسیبی سرت وچ گنھیا ہویا اے . اوہ پار توں اپار ول دا سفر ایسے تحیر نال کردا اے کہ اوہنوں پڑھ کے بندا اوس دے نال نال ٹرن لگ پیندا اے۔ شاعری دا ایہہ گن اچیرا اے ۔ اوہدی نظر زِویں تے ہون آلی ان ہونی نوں وی اپنے کلاوے وچ لیندی اے ، شاہ دے گھوڑے دا اوس تھاں تے موترنا جتھے کیڑی نے دانے سانبھے ہوئے سن اک خموشی نال ہوندا ظلم اے جو اوپری سرت رکھن آلے سماج دا مسلہ ہی نئیں

اوہ شعوری طور تے اپنے پڑھن والے نوں خش کرن لئی یاں واہ واہ کران لئی نئیں لکھدا اپنے اندر دی گل نوں سچائی نال بیان کردا اے. اوہدیاں چھوٹیاں نظماں وی چس دار نیں۔ نظماں دا ایہہ بھنڈار پنجابی شاعری نوں امیر کر گیا اے

مظہر ترمذی
لندن اگست ۲۰۲۲
(باراں ماہ، ایڈیشن ۲۰۲۲ چ چھپی لِکھت وچوں)

انگاں تے ساکاں دی شاعری

قابل جعفری پنجاب دے وسیب تے اوہدی رہتل نال جُڑیا ہک بہوں وکھرا شاعر اے ۔ قابل دی شاعری انگاں تے ساکاں دی شاعری اے ۔ او انگ تے ساک جنہاں دی رِیت تے پریت نبھانْ آسطے لوک بہوں اوکھ جالدے رہئے پر انہاں وکھیوے قبول نئیں کیتے ۔قابل جعفری دراصل ایس وکھیوے تے وچھوڑے دا ویری اے تے اوسدا دارُو ڈھوڈنْ لئی خورے کنے اسماناں تے زیناں نوں ناپدا پھِردا اے ۔اس دی گنتری وچ اپنْے وسیب دے سارے لوک آ جاندن اوہ وی ! جنہاں نوں کُئی مُونہہ نئیں لاندا تے جنہاں دی زندگی تے حالت مال ڈنگر نالو وی ماڑی اے ۔ فیر او لمبردار، سردار تے چودھری جنہاں دے شملے تے پگاں دی آکڑ اگے وِچارے غریب دے سِر تے عزتی دی ککھ جنی اہمیت نئیں، قابل جعفری جیہڑے ویلے انہاں لُچیاں ، لفنگیاں ، تے دھنڑاہیاں نوں پرہیوں دا جج بنْیا ویکھدا اے تے اوہدے سُفنے وچ ٹم ٹماندے ہوئے آساں، سدھراں تے خشیاں دے تارے ہِک ہِک کر کے بجھ ویندن، پر انکار تے مزاحمت دی فطرت اوہنوں بچا گیندی اے او ہماتڑاں تے ڈھٹھے ہویاں دے حق چ بولنْو تے وڈیاں دی وڈیائی نوں چیلنج کرنْو نئیں ہٹدا

جاگ مُصلیا تیرے پِچھے ، پِنڈ دیاں لمبرداراں نوں
کھلے اُتے رکھ کے کُٹیا ، نالے بِزت کیتا میں

اَبُل تے اسیں باہنْا ای کُئی نئیں لمبردار دی پرہیوں وچ
بہہ وی گئے تے کیہڑا اساں ؟ جِبھ سمھال کے رکھنْی اَیں

میں وی اوہدے ڈیرے اگو کھنگھ کے لنگھو رہندا ناں ہہ
پیلے تلے پے ویندی اے ، نِت پنچیت وڈیرے دی

قابل جعفری دے خیال وچ ایہو جئی کشمکش اے جیہڑی اوسنوں ساہ نئیں لیݨ دیندی تبدیلی تے ترقی دے سارے کو جھے راہ اوسنوں ذرا وی چنگے نئیں لگدے ۔ کدی تے او کُھل کے حال دہائی کردا ، ویݨ کریندا تے سینہ پِٹدا اے ۔ انج لگدا خدا دی خدائی دا حال قابل تو زیادہ کئی نئیں جانڑدا پر کسے کسے جا تے ایہہ وی مسوس ہوندا جے اسدے ہنجواں دے دیوے بُجھ گئے نیں تے ورہیاں دیاں غماں اوسنوں گُنگا کر چھوڑیا تے ہݨ او بس اشارے کرݨ دے قابل اے پر اوہدے اشارے وی قیامت نیں ، اسدے اندر اشاریاں نال خلقت نوں اکٹھا کرݨ دا بہوں نویکلا فن اے تے ایہہ فن انسانی حسیات نوں خاص طور تے متاثر کردا اے ۔

قابل دا رومان تے اوہدی جمالیات پِنڈ دیاں بیٹھکاں ، بھرے پُرے ویہڑے ، سُرت بُھلاندیاں ناراں تے مٹیاراں ، جٹ دیاں مجھاں گاواں ، وسدے رسدے درباراں ، اجڑے مزاراں ، چودھریاں لمبرداراں ، نال انج مضبوطی نال نتھی اے جیویں جُثے نال ساہ !

قابل جعفری دا عشق صرف کویلے دا سہارا نئیں اوہنوں محبوب دی حرمت دا پورا خیال اے اوہدے عشق دا چانݨ حیاتی دے ہر رنگ چ موجود اے اوہدی شاعری وچ عشق و محبت دے حوالے نال کیتیاں گلاں نیریاں گلاں نئیں بلکہ سدھراں تانگاں دی پوری کاینات وسی ہوئی دسدی اے ، ایہہ عشق قابل نوں جا جا تے ٹھوکڑے دیندا تے اگے ودھݨ دا حوصلہ پیدا کردا اے ۔

لفظاں دے کھوٹے کھوٹ توں اپݨی شاعری نوں بچا لیݨاں بڑی وڈی کاری گری اے تے قابل دی شاعری اسدی ودھیا مثال اے ۔ہک ہور چنگی گل ایہہ کہ او حرفاں نوں اوازاں دی طرحاں ورتدا اے جس پاروں قابل نیں نظماں اندر خطابت وچ وی موسیقیت تے شعری فضا پیدا کر کے وکھائی اے ۔ قابل جئے ٹانواں ٹانواں فن کار اصل چ اس دھرتی دا اصل ماݨ تے پچھاݨ نیں جیہڑے اپݨی رہتل تے ناز کریندے نیں تے ایس وچ کُئی گھٹیمانئیں مسوس کریندے ۔

پروفیسر ساجد اقبال (شعبہ اردو ، یونیورسٹی آف چکوال)

پُرکھاں دی بولی دا وارث

اسیں گُنگے اکھیاں دے وچ کیہ کیہ لَے کے پھِرنے آں
ساڈے قول تے ساڈِیاں گلاں کدھاں نال چموڑے کون

ہزاراں سالاں تو وڈیاں تے گُوڑھیاں دِہاکاں دے تجربے تو بعد اج اسانوں ایہہ گل منٔی پوندی اے جے اسی آپنٔی پوری سُوری سُدھ مطلب "ادراک" نوں پورا سُورا نہ تے لِکھ سکدے آں نہ آکھ سکدے آں اس گلے چو میہنڈے ذہننے وچ ہکا گل آوندی اے جے کوئی شاعر یا لیکھک اپنٔی پوری سُوری سُدھ وِچو جیڈا زیدے تو زیدے حصہ ودھیک کر کے ٹلکھے نوں سُنٔا یا وِکھا سکدا وڈِیاں تے سُچیاں سنٔڑیداں اُسنوں ایڈا ای وڈا تے نریول لیکھک مَندِیان

اساڈا بِھرا رفاقت جنھوں منٔے پرمنٔے وئے استاداں میہنڈا مطلب اے عابد جعفری صاحب اوراں قابل جعفری دا ناں دتا آہیا اُس ناں نوں پورا سُورا کر کے ورتیا تے ٹلکھے اگے کھرا کر کے وکھایاقابل جعفری دی شاعری پڑھدیاں اِمانی گل اے کئی واری انج لگدا جے قابل جعفری آپنٔی پُوری سُدھ مطلب "ادراک"توں ودھ کے وی شعر آکھ سکدا تے ایہہ کوئی نِکی گل نئیں

پنجابی شاعری بڑے لے وقتاں توں لہائی آلے پاسے لاہندی پئی آئی خاص کر مابولی دے شاعراں آپ اِنّوں بہوں لوکھا کیتا۔ کلاسک شاعراں اَتے شِو کمار تو بعد گھٹ کئی شاعر نظری پوندا اے جس زبان نوں انج گُجھ کے ورتیا ہووے، الٹا ویلے نال وگاڑنے آلے بوہتے ہو گئے ۔ بُھک، غُربت ، بے بفائی تے ظُلم نوں وت وت تے بہوں لوکھے تے جھگّے مصرعیاں چ لکھ لکھ کے ، مشاعریاں چ پیسے اُل اُلوا کے تے شاعری دی جَڑھ کَڈھ چُھڑی۔رہی سہی کسر پنجابی فلماں تے جگت بازاں کڈھ سٹی ۔ ایہہ جئے وقتاں وچ قابل جعفری دا شعری ظہور ساڈے جئے مابولی نال محبتاں کرنے آلیاں واسطے کسے معجزے تو گھٹ نئیں۔

کتھو ونج پھرول گے پڑھیے ما بولی دے اکھر
ورقہ ورقہ نِکھڑیا ہویا ، جلداں پاٹیاں ہوئیاں

اس دیاں نظماں مثلاً " اپار، بُھلیکھا ، اڑانگ ، مونہہ پئی دنیا ، سوچ کُئی اوپری وغیرہ ہک پاسے تے زبان دی پوری پوری راکھی کریندیاں دِسنیان تے دوجے پاسے پُورے سُورے تخلیقی تے بہوں وڈے کم آں ساڈے سامنڑے رکھیندیان

غزل دی گل کراں تے اوہدی پنجابی غزل تخلیق اور بنڑتُل وچ آپنڑی مثال آپ اے میں تے منہ بھر کے آکھ سگداں جے قابل جعفری جئی پنجابی غزل پہلے پنجابی وچ شَید ای کسے آکھی ہووے بہوں سارے اکھر جیہڑے ساڈے ٹُر گئے اُبردے آئے تے اسانوں اُکا بھل گئے آئے قابل جعفری انہاندے موئے وئے وجوداں چ جان پائی اے تے فِر ہر ہر لفُظ تے ہر ہر مصرعہ قابل جعفری دے بہوں وڈا تے نریول شاعر ہونڑ دا اعلان اے

قابل جعفری دھنی لہجے نوں پنجابی لہجیاں دا سردار بنڑا کے اپار دی شکل وچ ساڈے سامنڑے رکھیا تے ہُنڑ مینوں بڑی ھاڈا اے جے باقی لہجیاں آلے شاعراں نوں آپنڑا آپ قابل جعفری دے سمیسُر کرنا پَوسی تاں ای کوئی گل بنڑ سی ۔ مُکدی گل ایہہ اے جے اساڈے جئے ماں بولی نال عشُق کرنے آلیاں نوں تے اساڈی ما بولی نوں ہِس وقتے وچ قابل جعفری تے اُس دی مُلکھے تو وکھری شاعری دی بہوں زیدے لوڑ آئی

پنجابی شاعری نال سچیاں تے سُچیاں محبتاں رکھنڑے آلیاں نوں اپار جئی کتاب آوَنڑ تے لکھ لکھ ممارکھاں

مدثر عباس (چکوال)

الف

میری ماں نیں
ہَٹی اُتو
دو آنے دی تختی لَے کے
میرے ہَتھ پھڑا دِتی سی
میں فِر اوس تے
چِٹے رنگ دا پوچا ئل کے
الَف تو اَگے کُجھ نئیں لِکھیا

مِیم

کالیاں شاہ ہنھیریاں راتاں
منزل منزل دور پریتاں
راہ وچ ٹُھڈے لگدے نیں
وکھو وکھ نیں لیک پَلیکاں
نقشے ٹیڑھے لگدے نیں
خورے کِتھو کِتھو لبھ کے نُقطہ چُکنا پیندا اے
میم دی حد تو اَگے ینوں دیوا چُکنا پیندا اے

بسم اللہ دی تصویر

حسین ناں اے حقیقتاں دا
حقیقتاں تے گمان کُئی نئیں
حسین نئیں جے تے رِشتیاں دی
سنجھاپ کُئی نئیں ،پچھاݨ کُئی نئیں
حسین وَکھ اے تے مسلکاں دی
نماز باطل، اذان کُئی نئیں

حسین مطلب ہے اِنّما دا
حسین مقصد ہے ھل اتٰی دا
حسینیت چو چراغ جلدین
چراغ جلدین تے گُل نئیں ہوندے
یزید دا نانہہ ایمان گِݨ تُوں
ایمان فاسق دے کُل نئیں ہوندے

حسین ناطق قرآن دا اے
حسین پکا زبان دا اے
حسین مومن دی زندگی اے
حسین چانݨ تے روشنی اے
بتول وَلّو امام جگ دا
نبی دی چادر تلے وَلی اے

یزید پِچھے امام کُئی نئیں
ولیت کُئی نئیں
رسول کُئی نئیں
یزید فاسق، یزید فاجر
یزید کُئی اصول کُئی نئیں

حسین پِچھے امام سارے
وَلیت ساری ، رسول سارے
تے کُل شریعت اصول سارے
حسین صابر ، حسین شاکر
حسین سیّد، حسین بھادر
حسین خون اے پیمبراں دا

حسین حق دے وَلی دے وِچو
وَلیت اے اُسدے گھر دی دولت
حسین میرے علی دے وِچو
حسین سچی بتول وِچو
او ہک اصول اے ، اصول وِچو
رسول میرے حسین وِچو
حسین میرے رسول وِچو

حسین لاہڑا اماماں دا
امام مومن ، امام زاہد
امام وکھرا مقام رکھدا
امام پلدا نبی دے ہتھ وچ
امام حدّاں نوں ٹپ نئیں سکدا
جے حق جتاوےتے تاں وی حق اے
جے نانہہ جتاوے تے تاں وی حق اے
حسین مارے تے تاں وی حق اے
جے مار کھاوے تے تاں وی حق اے

غلط نیں لوکی جو آکھدے نیں
حسین کُرسی تو لڑ پیا سی

یزید حاکم سی سلطنت دا
حسین لَے کے بغاوتاں نُوں
مذھب دے ناں تے جھگڑ پیا سی
گویڑ لایو ایمان والو
فریب سمجھو یزیدِیاں دا
عقل دے انھے مقام اجے
سمجھ نئیں سکے ، نبی دے گھر دا
علم تُوں کورے دلیل باہجوں
ملاپ کردے نیں خیر شر دا
حسین باہجوں علی دا لاہڑا
بتول جایا تے کُئی وی کُئی نئیں
کمال عُہدے نبی دے کولو
لکھا کے لایا تے کُئی وی کُئی نئیں
ازل دا وارث ، ابد دا سیّد
خدا بنٹایا تے کُئی وی کُئی نئیں
مشوم موڈھے تے چا کے اپنے
نبی کھِڈایا تے کُئی وی کُئی نئیں
حسین باہجوں نبی دے گھر چو
سنور کے آیا تے کُئی وی کُئی نئیں

او کُل دا مولا او کُل دا آقا
غلامیاں نانہہ قبولدا سی
او منتخب سی اصول پاروں
او نائب میرے رسول دا سی
او کُل شریعت دا ہو گیا سی
تے کُل شریعت حسین وچ سی
سنور کے آئی سی جو آدمیت
او آدمیت حسین وچ سی

او جگ نُوں مَتاں سجھاوَݨ آلا
او جگ نُوں رستے وکھاوَݨ آلا
کِسے دے آکھے تے کیویں رُکدا
او حق دے رستے تے جاوَݨ آلا

حسین ناں اے شرافتاں دا
حسین ناں اے صداقتاں دا
یزیدیت دی نجاستاں کُوں
او بھوئیں اندر دبا گیا اے
علی دے گھر دی لُٹا کے چادر
نبی دا وارث قیامتاں تک

جہاں دی چادر بچا گیا اے
اجاڑ آیا سی گھر دی رونق
نبی دا لُوڑا فقیر بݨ کے
او کربلا دے مسافراں دا
وزیر بݨ کے امیر بݨ کے
کدی خلافت دا تاج پا کے
کدی او ٹُردا سی وِیر بݨ کے
لہو لہو سی حسین میرا
تے کربلا وِچ قیام کر کے
نماز انج دی او پڑھ گیا اے
او ہر یزیدی دے بُوہے اَگے
علم پیمبر دا گڑھ گیا اے

حسین دی اکھ نبی دی اکھ اے
حسین دا ہتھ نبی دا ہتھ اے
وجود دو نیں اصول ہِک اے
جِس وی کُٹھا اصول کُٹھا
جِس وی میرا حسین کُٹھا
تے اوس سمجھو رسول کُٹھا

۱۹۹۸

اکّیں موتی کا لڑے (غزلاں)

وِتھاں پائیاں دورِیاں ، لیکھاں لکھے روسڑے
اسّاں جھلیاں بوہجیاں ، اُنجے جفر جالڑے

بہہ کے آمنڑ سامنڑ ، اساں رج کے کیتِیاں
گلاں سچ مُچاوِیاں ، لاہ کے سبھے جھاکڑے

چن دی چِٹی چاکڑی ، کُھر گئی آسیوں پاسیوں
دھوتے ناہہ انڑ دھوتڑے ، راتاں دے موہنہ کالڑے

مڑھے ہتھِیں سوہنڑیاں ، اکھِیں موتی کالڑے
دِلّ دی سُوہی توِیتڑی ، ناڑِیں نیلے دھاگڑے

لیٹاں ڈِنگ پھڑنگِیاں ، مٹی پوچے بھورویں
قلماں جِبھاں سِیتِیاں ، اکھراں چولے پاٹڑے

چاہنیاں یا ناہہ چاہنیاں ، نپیاں اِسدیاں ڈورِیاں
وت وی دنیا اوتری ، کیتے پھِندھر چالڑے

رمزاں ڈِھلے آٹڑے ، سوچاں وِلھے ٹانڈڑے
فِکراں جِند تندورڑی ، لِختاں کچے گوگڑے

لنگھے ویلے چوہبدے ، اجّ اکھیں ساڈیاں
اجّ چیتے آوندے ، اُوہا جھکھڑ جھولڑے

بدلاں آنگنڑ وِیٹیا ، دل وی کھُدری کھولیآں
شکلاں ناںہہ پچھانڑِیاں ، اکھیاں دِتے دھوکھڑے

کھُوہاں اُتے وَیندِیاں ، الھڑ گُڑیاں پانڑِیاں
لوکاں رَج کے ویکھِیاں ، اساں کیتے تھوہکڑے

مگھرپوہے بھُبھواں ، سُکّی زِمی وَتری
فیر تریلاں چوندِیاں ، ساوے پَتّر چوپڑے

جَمّے دکھ اگلیرڑے ، کھِڑیاں خُشیاں تھوڑِیاں
گھُگّے کنڈے پُورڑے ، پَتّر پھُل ادھ واٹڑے

پل دو پل دی کھیڈ نکمی جالے درد وچھوڑے کونڑ
زندگی تیری خاطر بہہ کے دل دا خون نچوڑے کونڑ

کَلیاں بیٹھے رو رو اسیں، آپے چُپ ہو جاوندے آں
کونڑ دلاسہ دیوے سانوں، غم دا زور تروڑے کونڑ

زندگی! ساڈے کولو تیرے روز تجربے ہوندے نئیں
ننگیاں پیریں روز نواں ہِک رستہ پھڑ کے ، چھوڑے کونڑ

ایس وسیبے سارے لوکی لَمیاں سوچ کے بیٹھے نیں
پل دو پل لئی نال اساڈے، دل دا رشتہ جوڑے کونڑ

اسیں گُنگے اکھیاں دے وچ ، کی کی لے کے پھرنے آں
ساڈے قول تے ساڈیاں گلاں، کدھاں نال چموڑے کونڑ

ساڈی سگھڑی گھُٹ نہ چھوڑے چُپ نکھتری اندرے دی
جِبھے اُتے لگے تروپے نہوواں نال ادھوڑے کونڑ

اَج وی اوہا دھرتی اُتے، من مانی اے لوکاں دی
راج کمار دے لگّے گھوڑے، فصلاں وچو موڑے کونڑ

فیر اسانوں دھرتی دھرتی، پئی اے لوڑ پیمبراں دی
اوس مردود سے پکّے ، پیڈے ، جمّے پیر اکھوڑے کونڑ

اسیں مَتّھے ساڈا کیہ اے جھیڑا جھگڑا ویلے نال
او مونہہ زور ہوا دا گھوڑا، اُسدے پچھے دوڑے کونڑ

دھرتی دھرتی ظلم دے پاہرے منزل دور پریتاں دی
عقل سپارُو ، سُرتاں آلی ، دِل نوں ہتّھکے ہوڑے کونڑ

قابل سائیں! کِتھے کِتھے اسیں پورے اُتراں گے
اندرو اندری لے گیا سانوں! کر کے تھوڑے، تھوڑے کونڑ

شام سویرے حُقّہ پیٹا ، روز دی عادت بݨ گئی اے
کم نہ کرٹا ، ویہلا رہٹا ، روز دی عادت بݨ گئی اے

ایس وسیبے سَے سَے رنگ دے لوک اسانوں پڑھدے نیں
اپنے آپ نوں دھو کے لِکھٹا ، روز دی عادت بݨ گئی اے

ہِک واری مَیں نھیرے پاروں ، ٹُھڈّا کھا کے ڈِگیا ساں
کندھ تے دِیوا بال کے رکھٹا ، روز دی عادت بݨ گئی اے

میں وی پِنڈ دیاں لوکاں نال منافق ہوندا جاندا واں
اندر دی گَل باہر نہ کڈھٹا ، روز دی عادت بݨ گئی اے

پہلاں پہلاں ورہیاں مگروں شعر ہوندا سی مشکل نال
ہُݨ تے درداں اُتے لکھٹا ، روز دی عادت بݨ گئی اے

دنیا جنت جنت کر کے گھِن آوندا وَے لوکاں نوں
اوس مردود دے متھے لگنا ، روز دی عادت بن گئی اے

تَسے ہو کے دُکھڑے میرے ییتھوں پانڑی منگدے نیں
اکھیاں دریا دریا کرنا ، روز دی عادت بن گئی اے

دنیا ، حُسَن ، حکومت ، شہرت ، پیسہ ، نیرا دوزخ اے
دل دے سَجے پاسے ٹُرنا ، روز دی عادت بن گئی اے

اُجڑ گیاں نوں قابل سائیں ! مگروں کونڑ بلاوندا اے
فیر وی پچھاں پَرَت کے تکنا ، روز دی عادت بن گئی اے

سُکیاں پُکیاں کانیاں اُتے ، قلماں پال نئیں آیا
قابل سائیں بُوہے بُوہے سورج بال نئیں آیا

روٹا کیہ آ ، دھوٹا کیہ آ ، نی تَسّیے وَرہیَالے
وَسدا بھدرُوں تیریاں پِکیاں ڈِھیماں گال نئیں آیا

اوڑک ساڈی وحشت رہ گئی ہِکو پَلّے جوگی
جنگل ٹُر پیا نال اساڈے ، دریا نال نئیں آیا

فِر سَریوں دیاں پُھلاں اوہجی پِیلک وَت نئیں ماری
وَت او رُتاں مُڑ نئیں آئیاں ، وَت او سال نئیں آیا

چودھویں چَن دی رات نئیں آئی ، عیدِی آلی راتیں
چَن اُسمانے اُتے چا کے ، پُورا تھال نئیں آیا

چھمنڑِیں چھوتاں کھیڈدا کھیڈدا میں کیہ رستا بُھلیا
وَت بتھیرا پِچھے نسیا ، مُڑ ہستال نئیں آیا

بُکل مار کے بیٹھا ہوسی اچ وی پِپلے تَلے
قابل! کائِیں دا چودھری ؟ جیہڑا دانداں نال نئیں آیا

نِکیاں نکیاں گلاں تے اَتھرو ڈوہل چھُڑیندا وَے
دِل اکھیاں وچ ہِجراں دے امرت گھول چھُڑیندا وَے

کُجھ تے اُنج کُجَّی دا پَلّا خالی رہندا اے
کُجھ زمانہ پیراں ہیٹھ وَسّب رول چھُڑیندا وَے

کدی کدی اسیں وی اوہنوں ویکھ چھُریندے آں
کدی کدی رستے وچ او وی بول چھُڑیندا وَے

قدردان اے کَٹکاں دا ، او دُھتکاریاں ہویاں دی
گل وچ سَے سَے وَل پا کے ، گل نوں تول چھُڑیندا وَے

اسیں ڈَکّی رکھنے آں بَنھَ ترُٹیاں ہنجواں دے
چہرا ساڈے اندرے دے دُکھڑے پھول چھُڑیندا وَے

عشق لِوَنّاں ہوندا وَے ، پُٹھیاں راہیں ٹُردا وَے
پَیریں جُتّی پیندا نئیں ، بیِڑے کھول چُھڑیندا وَے

شُکَر کر جے مطلب دے ، پِچھے دنیا مردی اے
ایس بہانے تینوں وی ، کُئی تے گول چھڑیندا وَے

اِنج ای یاد تُساڈی وی ، ساڈا من پرچاوندی اے
جَھکھڑ جیکنْ پَتّاں دے ، پانڑِیں جھول چھڑیندا وَے

قابل ! گَچیّاں گھڑیاں نیں ، کَدنْ توڑ نبھائی اے
ویکھو کِتھے ساڈی بانہہ ، وَنج کے ڈھول چھڑیندا وَے

کُجھ اتھرو ہائے اِنج دے جیہڑے ناہے ڈکݨ آلے
جُٹیو نچّݨ لگ پئے، اکھیو دریا وگݨ آلے

پَیلی دے وچ شوہ دریا دا پاݨی کھلہا راہندا
رُتوں رُتیں نِسر ویندے بُوٹے نِسرݨ آلے

اگ تے پاݨی رَل کے تُر سن ویکھو کِتھو تائیں
اَکھ ترِمݨ آلی ساڈی، دل نیں دُھکھݨ آلے

سِر تے کدی نئیں دھریا اوہناں بھر کے گھڑا چَروکا
کُھوہ تے پاݨی کدی نئیں آے، لاہس لمکاوݨ آلے

ساڈا کم نئیں ڈٹ کھلونڑاں حملہ آوراں اَگے
اَکڑ بَکڑ بھماں بھو تے اسیں نَٹھݨ آلے

خورے کیوں اج گلی وچو نُکھ پرتا کے لنگھے
قابل سائیں متھے اُتے وَٹ نہ پاوݨ آلے

پُملی اُتے پئے گُرلاونڑ مینہاں جھکھڑاں جوگے
ڈارو وچھڑے پکھنڑوں رہ گئے وت گُلیلاں جوگے

مونہہ تے چُپ دی بُکل مار کے ڈھِلیاں ، ٹِبیاں پچھے
سورج بہہ کے دُکھڑے چُنڑدا روز نماشاں جوگے

پُتر سیکل بھن آندا تے ما پیو آکھنڑ لگے
کتھو بال اساڈے ھاے ، چنگِیاں چیزاں جوگے

اُچے لمّے تھلّہے رکھے ، ماہل چبارے پائے
کسے کُھلے راہ نہ چھوڑے ساڈِیاں لُڈِیاں جوگے

دُھپاں دے وچ چھانواں گھن کے اسیں انج کھلوتے
جوں خنگاہواں اُتے رہ گئے رُکھ توِیتاں جوگے

والاں نال ولھیٹ کے اوس وی کدھاں وچ دے چھوڑے
اساں اوسنوں خط ناہے لکھے جھِیتاں ، وِتھاں جوگے

کدی تے ساڈِیاں بانہواں بݨ سن موھڈے نال کھلوسن
اجے تیکر سُفنے ساڈے! ڈھاکاں ،کچھڑاں جوگے

اُبھیو ، لمیّو کَچھ کے دِتے ، کُھلے رقبے پُتراں نوں
لِیراں داج بݨا کے رکھے دِھیاں دھیاہنڑِیاں جوگے

سال پسالی عُرساں اُتے دیگاں کوݨ چڑھاوے
قابل سائیں ! کوناہے ایڈے پِیر درُوداں جوگے

اُنجے پا کے رکھی ویندے سُبّی سُبّی اگے
کیکݨ نسّے کݨک اساڈی کھُڈّی داتری اگے

چھانوَیں تلے دِتی رکھدا اُتاں ہوݨ نئیں دیندا
بُڈھا بوہڑ کھلوتا ہویا نِت بروٹی اگے

رُکھاں آپݨی لُنگ کھِلاری اُڈدیاں پکھواں وانگوں
بدلاں اپݨی چادر تاݨی دور پہاڑی اگے

بُوڑے ، ڈولے ، پاڑِیاں سوتاں ، کی کی کجݨ کجاں
سِر پسِریاں پلّے بدھے میں گھڑونجی اگے

اساں ہکو ہیر نئیں گاتی لِکھے نال رنڈیپے
تسیں وارث شاہ تو رکھو میری شاعری اگے

کل دی جمّی چھوہر ایاݨی اکھر کِتھو گھِنے
گُنگی اردو بول نئیں سگدی ٹھیٹھ پنجابی اگے

قاہر نہارݨ ، ٹیَرا جھپݨ، پھاٹل پَھپھّا گُٹݨ
کھبے ہتھ دی کھیڈ اے دنیا باہراں تالی اگے

بھولیا پکھوا لگ نہ ونجیں وَت کداوں پھڑِ تَے
بھولیا پکھوا چوگا چُگ نہ وَت کرُڑکی اگے

تھلو دھرت کراہ نہ پٹّے ، ڈِھلے ہوݨ جے واگی
قابل سائیں ! گاٹا دیوے ، کوݨ پنجالی اگے

گُٹھے گُٹھے ونج بے سُکھے منجی گھتّی ہوسی
اج وی اِنجے قابل سائیں دی اکھ نہ لگی ہوسی

بولݨ لگیاں اکھراں اُنوں ٹیک نہ دِتی ہوسی
ویکھݨ لگیاں اکھیاں اوہدی گل نہ منّی ہوسی

جھکدیاں ہویاں اساں اودھر دھیان نہ کیتا ہوسی
ویہڑے وڑیاں سجݨاں سانوں '' آوٗ جی '' آکھی ہوسی

چن دا مُکھڑا کیوں اے اینا ، داغِیا داغِیا ہویا
دھرتی چن دے مونہہ تے چُمی دے کے نِکھڑی ہوسی

ہوہڑا بنھ کے بیٹھے ہوسن اَگے پِنڈ دے واسی
حملہ کرنے آلی گھوڑی خُوب ترَٹھی ہوسی

کوٹھے اُتے چڑ کے ڈھولے وال سُکھائے ہوسن
وَا خشبوئی دیاں پچَھیاں بھر کے گلِیوں لنگھی ہوسی

خورے کدݨ ڈِیکاں لا کے اکھیاں نیندر پی سن
خورے کدݨ ساڈے پوہ دی رات وڈیری ہوسی

فجرِی فجرِی بَنھ دا پاݨی لہراں لہراں ہویا
پِپلے ٹاہݨی نالو وَا دی چُنّی کھولی ہوسی

جھکھڑ پھُوکاں مار کے آپے بُجھ نہ گیا ہووے
جُگنو بتّی بال کے ساڈی کندھ تے رکھی ہوسی

بوہے اگو کُئی نئیں لنگھیا اُنجے وہم سواڈا
قابل سائیں انّھی کُتی وَا نوں بھَوکی ہوسی

خورے کیہ کیہ ہر شے ساڈی روڑھ کے گھن گیا ہوسی
اگلے وقتے ساڈی جوہی چو دریا لنگھیا ہوسی

وت کدائیں صدیاں بعد سمندر جمّے ہوسن
پہلے دَھیڑَے بھوئیں دی اکھ چو اتھرو پھُٹیا ہوسی

ویلے اُتے رِشک آیا سجیو ، کھیو ہو گے
سورج چن نوں چھونڑی تلے رکھ گے کجیا ہوسی

ویلے اوہنوں ننگیاں پیریں بیڑِیاں پائیاں ہوسن
رسماں اوہدی جِھبے نال کٹورا بدھا ہوسی

وت کوڑِی کے اکھیاں دے وچ مٹی پا گے ٹُر گئے
قابل سائیں جھکھڑاں کولو رُکھ نہ ڈھٹھا ہوسی

دل نگری وچ سے سے پریاں سمھ کے بیٹھیاں ہوئیاں
جیکݨ سُنجیاں ماہلاں وچ تصویراں ٹنگیاں ہوئیاں

ڈھولے اُتے پئیاں نظراں مُڑ کے فیر نئیں آئیاں
اجے تک نیں ساڈیاں اکھیں یار ونجاتیاں ہوئیاں

رات نماشاں پچھو ساڈے بُوہے پھیر چُھڑیندی
سورج چھوڑ کے ویندا ساڈِیاں باریاں لتھیاں ہوئیاں

ساہناں اُٹھ کے پَگ اساڈی پیراں تلے رولی
پُتر وِٹّر گئے اساڈے، دِھیاں چنڈِیاں ہوئیاں

دھرتی نال دھروہ کریندیاں اسیں مُول نہ ڈردے
انجے تے نئیں ساڈِیاں شکلاں ڈِنگیاں چِبیاں ہوئیاں

کتھو ونج پھرول کے پڑھیے ما بولی دے اکھر
ورقہ ورقہ نِکھڑیا ہویا، جِلداں پاٹِیاں ہوئیاں

قابل سائیں ! کیوں اسانوں بول کے دَس نئیں سگدا
جیہڑیاں گلاں اکھیاں دے وچ ڈھولے مِتھیاں ہوئیاں

دنداں تھلے ، گُوڑاں دے دھرکانُو چِتھے ہوئے
قابل سائیں ! ہتھ ہتھ ساڈِیاں جِبھاں ودھِیاں ہوئیاں

فجری فجری بنِھیں اُتے چھاں پئی لاہندی پِپلے دی
چن دِیاں چِترِیاں کدھاں نالو لَو پئی اُکھڑے تارے دی

وَسّی اکھ جے ساونڑ بنڑ کے ، لگدے ہتھِیں ڈھہہ وَے سی
بھولی بھالی دلڑی ساڈی ، کچی کدھ لیاٹے دی

امبراں اُتو تارے چُنڑ کے سورج کِتھے ویندا وے
خورے کِتھے گھن ویندا وَے بھر کے جھول ہنھیرے دی

جاں وی اساں موچھے پائے ٹاہنڑاں اکھیں کڈھیاں نیں
آہلنڑے اُتو واج سنڑیپی سانوں چیک چھاڑے دی

فیر نماشیں وا نکھتری جھکھڑ گھِن کے آ رہئ اے
فیر نماشیں ساڈے دیوے اوٹ پئے گھیندے آلے دی

ہکو ماں دِیاں جائیاں دوہویں ، لیکھاں وِتھاں پائیاں نیں
شبّو بیگم کرنل دی تے ، لاڈو رانڑیں پھتّے دی

میں وی اوہدے ڈیرے اگو کھنگھ کے لنگھو رہندا نانہہ
پِپلے تلے پے ویندی اے ، نِت پنچیت وڈیرے دی

بھانویں وِیر نہ پُچھنڑ اُگّے ، عیدی اُتے دھیاہنڑیں نوں
قابل سائیں وت وی رہندی تک تے پیکے جھُگے دی

سِخر دوپہر دا سورج ڈھال کے گھِن نہ گیا ہووَے
جھکھڑَے اگے تارے بال کے گھِن نہ گیا ہووَے

مٹی رنگی بھاہ مریندا __ چنےَ وِچو چرخا
دھرتی اُتو دُکھڑے پال کے گھِن نہ گیا ہووَے

شوہ دریا دِیاں چھلّاں اُتے لُگ مُلگی بیڑی
جھکھڑ جھولے اول آل کے گھِن نہ گیا ہووَے

گلّو گلّو مغز اساڈا __ کھا وینداکھلکھاٹی
دِلےَ اُتے لہو اُبال کے گھِن نہ گیا ہووَے

گھِن نانہہ گیا ہووے چِنتا اکھیاں وچو نیندر
نالے سُفنے جھول جھال کے گھِن نہ گیا ہووَے

ماں بولی دی کُوک سُنڑِیپی ، ویکھو کدرے کُئی
پنجے پانڑِیں ! ڈوہل ڈاہل کے گھِن نہ گیا ہووَے

کھیڑے راتِیں جاگدے رہندے ایسے کَیڑَے اُتے
رانجھا ساڈی نُونہہ اُدھال کے گھِن نہ گیا ہووَے

پھاٹل رَن ، کُجّی تالݨ _کرے پھلیہل پھلیہلݨ
بھیتُو ڈولے پھول پھال کے گھِن نہ گیا ہووَے

راتی دے جگراتے جیہڑی باب اساڈی کیتی
مینہہ دا پاݨی اَیرے گال کے گھِن نہ گیا ہووَے

قابل سائیں نوں دے تے بیٹھے اسیں بھیت دِلّے دا
ادھ اسمانِیں گل کُدال کے گھِن نہ گیا ہووَے

بُجھے بلَّے کھِلر ونجے _ اپنٹی بال کے رکھنٹی اَیں
وسنٹا پوسی وِچ بھنڈارَے ، لج اے پال کے رکھنٹی اَیں

اَبُل تے اسیں باہنٹا ای کُئی نئیں لمبردار دی پرہیوں وچ
بہہ وی گئے تے کیہڑا اساں ؟ جِبھ سمھال کے رکھنٹی اَیں

خورے کدنٹ تائیں اساں اکھیو چوندا رہنٹا وَیں
خورے کدنٹ تائیں اساں دھرتی گال کے رکھنٹی اَیں

جنج چڑھی تے ڈھولَے اُتے ونج کے سمّی پاونٹی ایں
کوٹھے اُتے کھلِھی ہوئی دی اَکھ وی بھال کے رکھنٹی اَیں

یا تے شایں مار کے ڈاکے ساہناں روٹی کھاونٹی ایں
یا کُئی رَن پرائی اِنہاں یار اُدھال کے رکھنٹی اَیں

مُلاں جی وی آکھ تے بیٹھا قابل سائیں کافر اے
قابل سائیں وی پاج نئیں کجنٹے گل اُچھال کے رکھنٹی اَیں

چِیڑے دھوݨ کدی نئیں گئیاں کُڑیاں کسیاں اُتے
فوجی پُل بݨا کے ٹُر گئے ساڈیاں پتݨاں اُتے

پاڑا پاڑا جمّے بُوٹے سِٹّے کتھو کڈھݨ
لیھلی ولّے کھا کے چڑھ گئی پتلیاں کنڈاں اُتے

محلّے وچو رَن کُپتّی کڈھ کے کھڑی مُجیری
فجر ہوئی تے توہمت لگی بھیھل مُصلّیاں اُتے

باہر دی بُوٹی سپٹی بݨ کے تھلاں سِر لمکائے
گوہا تھپ کے کسے نہ رکھیا گھر دِیاں کدھاں اُتے

جائیو جائیو رِشک گئی اے رَسی وَت رِشکاوِیں
قابل سائیں گڈھاں پائیاں ، اساں گڈھاں اُتے

عُمراں پچھے بھیت لُکا کے رکھیا وی جا سکدا وَے
دُکھ کِنّا ای کیوں نہ ہووے ہَسیا وی جا سکدا وَے

رُوح ای مَیلی ہو وَنجے تے فِر اے دھوتی وَیندی نئیں
دِل دے درد کھلاڑے اُتے وَسیا وی جا سکدا وَے

لوکاں دے وِچ ساہ گھُٹّے تے جُگ جُگ جیوِیے ، مَرئیے نئیں
رب دی دھرتی بہوں کھُلّی اے ، نَسّیا وی جا سکدا وَے

چَن تو اَگے ننگیاں پیریں ۔ پَندھ اُلیکے جا سکدے نیں
مُٹھی دے وِچ تارا تارا ، نَپیا وی جا سکدا وَے

چَن تے رکھیا ہویائے چرخا ، بُڈھڑی کُوڑی مُچی دا
چَن تے سچی مُچی چرخا ، کَتیا وی جا سکدا وَے

قابل سائیں ! کھُوہے اُتے پانڑی آوندی جاوندی دا
کِسے نہ کِسے بہانے رستا، ڈَکیا وی جا سکدا وَے

عشق چنّہاں دے ازلاں توں کنڈھے گُوڑی مُچی دے
سوہنڑیں لَے کے رُڑھدی رہئی گھڑے گُوڑی مُچی دے

لِکھو پکیاں ماہلاں تے قصے چھمنڑیں چھوتاں دے
دنیا گُڈی گُڈے دی، کوٹھے گُوڑی مُچی دے

سُنڑے او تے سُنڑو جی، قصہ درد حیاتی دا
دُکھ نیں سچی مُچی دے، ہاسے گُوڑی مُچی دے

روز تیاری کردے آں، اندرو اندری جنگاں دی
روز بنڑا کے رکھدے آں، گھوڑے گُوڑی مُچی دے

مُکھڑے اُتے سَجّے سَن سُچے داغ محبت دے
رستے نظری آوندے سَن، سارے گُوڑی مُچی دے

اَیویں اُڈّے رہندے ساں اسیں وا دے گھوڑے تے
دل نوں لگے رہندے سن، دھڑکے کُوڑی مُچی دے

ووہٹی تے دُھرکیندی گئی، پَلکے تک مہاراجے نال
موڈھے اُتے چائے گئے ڈولے کُوڑی مُچی دے

نہ کُتی ساڈی سسی اے نہ کُتی ہیر سیالڻ اے
اُنجے گیندے پھِردے آں، ماہیے کُوڑی مُچی دے

چانڻ وی ازمائے گئے، شیشے آلیاں بَلباں وچ
جھکھڑاں اگے رکھے گئے، دیوے کُوڑی مُچی دے

جھوٹھے خاب وِکھیندی اے ، ٹَیرا جھپڻ جھوہڑے دے
جِبھاں اُتے لیندی اے، چسکے کُوڑی مُچی دے

اَیویں خُش پئے ہوندے او، پَرَت کے ویکھو قابل جی
جیوڻ ٹھوس حقیقت اے، سُفنے کُوڑی مُچی دے

نِکیاں وڈِیاں سوچاں تلے بالنْ بال حیاتی دے
نہ پیا ایویں سدھراں پچھے لاپے گال حیاتی دے

ہِکو اَساں لَے پکائی سی '' تِٹ کِٹ دِھن دِھن کِتا تا ''
وَجنْ لگیاں اُلٹے ہو گئے سارے تال حیاتی دے

سُکھ دے نازک گاہنے پا کے ، پلنگ دے اُتے بیٹھی سی
درد ولُوہنے دے وچ آ کے کِھنڈ گئے وال حیاتی دے

حصے دے وچ آئیاں ساہواں ، توڑ نبھائی جاندے آں
ایہو ناطے رہ گئے نیں بس ، ساڈے نال حیاتی دے

جنت وانگ مہاندرے آلیے توں تے نہوں نہوں کھوٹی ایں
دنیا تیرے بارے ہیَسن ، ہور خیال حیاتی دے

ایس توں ودھ کے کیہڑا دُکھ اے ! مینوں ایس جوانی دا
وَختاں نال گزار کے آندے ، چَھبِیّ سال حیاتی دے

اپنی ذات توں اَگے اَگے ، سارا پَینڈا اوکھا سی
ہِکو اسیں دور گئے آں ، ٹُر کے نال حیاتی دے

ٹمٹمکدے کندھاں اُتے ، دِیوے نظری آوندے نیں
موت گراں دے وِچو گئی اے ، بھر کے تھال حیاتی دے

چوپٹ کھیڈے لُوڈڑے ، رکھ کے شرطاں پُورِیاں
وَت پئیاں رِڑیاں مارِیاں ، کھیڈَے وچ بدنیتیاں

کھول کے مَجھّلے چادراں ، پَینٹاں پائیاں پاٹیاں
شکلاں آنڑ وِگاڑِیاں ، فیر کلھوکیاں جاتکاں

ماہیے ٹپّے ڈھولنڑیں ، گاوے کونڑ ہکلّیاں
جدّت مار پتھلّڑے ، رِیتاں آنڑ گھچولِیاں

ماری سِرَک بٹیرچی ، پھیر کے رسیاں دوہرِیاں
پیراں ہیٹھ لِتاڑِیاں ، سُکیاں کنڈاں بھورِیاں

کل کلہوتر بھہتلی ، ویکھی کسے نہ ویکھنڑی
کرے تماشاں پوندیاں ، ستھرِیاں کونڑ سمولیاں

وقتو پہلے باکھٹاں ، پِچھے رِیت منافقاں
میہنٹے بُجّے چِھبیاں ، ٹُھٹھے ٹوکاں بولیاں

کوٹھے اُتے بیٹھیاں ، گُڑیاں سِٹیاں جھامڑاں
ڈھولَے اُتے دوہڑی ، لُڈی ماری جانجِیاں

ہاسے ونڈنٹ آوندِیاں ، اُلٹا آنٹ روَیندِیاں
خُشِیاں کڈھ کڈھ وَیندِیاں ، وکھیاں وچ کُتکاڑِیاں

جَنڑیاں دی جَنڑیوٹڑی ، دَس چھوڑینیاں وِیتراں
پُتّر کُپتّر جاپدے ، تِھگڑِیاں وچ پِکھوڑیاں

گھر گھر کاکا پُھلڑے ، گھونو کھیندی چُورڑی
بِھڑ کے منگدی ڈھیرنی ، نال مَنیندی لوہڑِیاں

دُندے ہوئے کہ چوگڑے ، اوہناں دَند کیہ ویکھنٹے
جنِہاں پالے ڈَھگڑے ، جِنہاں وَٹیاں بُوہلِیاں

موہڈھے دے نال موہڈھا لا کے ونج مسیتی کَھلے نیں
اُتے ڈاکو حملہ آور، تلے پاک مصلے نیں

ہِک تے اوہدے چہرے اُتے پئے نیں داغ جھریٹاں دے
دُوجا اوہدیاں گلاں اندر فِکراں کھاہدے وَلے نیں

شعراں دے وچ نویں نویکل اکھر کونڑ سجاوے گا
اُوہا کوکا پِنڈِیو آیا، اُوہا چھاپاں چَھلّے نیں

اے سی دے وچ بہہ کے تُسیں اُنہاں نوں شاباش دیو
جِناں دُھپیں کنڈاں کیِیاں، جِناں ٹورے پھَلّھے نیں

نال مُصلیَے اُدھل گئی سی ، جدنْ دھی زمیداراں دی
وت ادوکنڑیں لگنْ لگے بھوئیں تے لہو دے ڈَلّے نیں

گھر دِیاں کدھاں ساجھیاں رکھ کے کھیندن خوف جدائیاں دے
بھرے گراں چو پُچھ کے ویکھو، سَبھے لوک ہَکلّے نیں

کِتھو کِتھو ساہ گھُٹیندے رہئے نیں ساڈیاں سدھراں دے
سُولی تے چڑھدی مجبوری، سارے قتل سَلّے نیں

نیڑو گل مُکایو قابل ـــ اَیویں پاے وَلّے نیں
سانوں جھلاّ آکھنْ آلے سارے لوکی جھلّے نیں

سر تے اُنج اسمان بتیرے تارا کم دا ہک وی نئیں
اُلٹے پھیرے بھوندی بھوئیں تے دیوا کم دا ہک وی نئیں

کجھ نہ چاہنیاں ہویاں سانوں ، بہوں کُجھ چاہنٹا پیندا وے
ایویں رِیت نبھائی جاندے آں رشتہ کم دا ہک وی نئیں

بُوہے نئیں کھڑکھونڑے پوندے اندرو سَوڑیاں لوکاں دے
اُنج تے کُھلے بھونگر سارے ، ویہڑا کم دا ہک وی نئیں

میں وی ہک دربار دے تلے ، چادر تانڑ کے بیٹھی آں
بیری اُتو بیر چروکا ، ڈٹھا کم دا ہک وی نئیں

ویلیو گھُتھے اسیں اُنجے ، ویلے پچھے نسدے رہئے
قابل سائیں گم گُئی اساں ، چُھتھا کم دا ہک وی نئیں

جِھیتاں وچو بُوہا ساڈا پَھلڑا وی ہو سگدا وَے
سانوں سِدھا راہ دِسدا وَے ، پُٹھا وی ہو سگدا وَے

اسیں ہالی ، اسیں پھالی سِدھیاں سِدھیاں اوڑیں دے
ترِیجی گُٹھو انداں کولو پاڑا وی ہو سگدا وَے

سُرت سنبھالو اکھ دا پانڑی اج قطرا وَے پَرسوں تائیں
پَرَت پییا تے قطرہ قطرہ ، دریا وی ہو سگدا وَے

ساڈا کم اے چُپ ای رہنٹا ، بھانویں جو کجھ کہوے او
او انجانڑ اَیں ، اوہدا پیار تے پہلا وی ہو سگدا وَے

راتیں سُتیاں میں تَربِھک کے خاب ڈراوٹا تکیا وَے
شالا سارا کُوڑ ہووَے پر سچا وی ہو سگدا وَے

قابل سائیں سَچیاں گلاں ، سچے بول رَسُولاں دے
اسیں شاعر آں ، ساڈا قول تے جُھوٹھا وی ہو سگدا وَے

پہلی واری امڑی ساڈی کُھل کے ہسی ھائ
جس دن اساں پہلی پہلی تختی لکھی ھائ

چن دی مٹی نال اساڈے جُثے میل نئیں کھاہدا
دھرتی نال اساڈی شکل رَلدی مِلدی ھائ

تَرے تَرے گھڑے وی چا کے اوہنوں وَل نہ پوندے ھائے
والاں نال بٹا کے اُونُو سِر تے رکھدی ھائ

پِپلا ہَولی ہَولی تُوں وی مُکھ پرتائ وَیناں
تینڈے نال وی ساڈی کُئ نیکی بدّی ھائ

ہوٹھاں اُتے لا کے تروپے چُپ دے سوچ اوّلی
متھے اُتے بنْ کے جھُرڑی وَلّ پئ کھیندی ھائ

قابل سائیں من مرضی دے اسیں بھج نہ سکے
رستے کُھلے ھاے اساڈے جُتّی سوڑی ھائ

لَچ لَچ کھِڑیاں پھُلاں اُتے بلدِیاں دُھپاں پے گئیاں
جیٹھے ہاڑھے کُئی نہ پھُٹے ، سڑِدیاں لُنگاں کھہ گئیاں

ہولے ہولے چِنجاں کڈھیاں شیشے انڑ بنیرے چو
ہولے ہولے کُل گراں دِیاں کچِیاں کدھاں ڈھیہہ گئیاں

اسیں یار دِوانے ہاسے اوہدِیاں ٹُھلّیاں اکھاں دے
بولنڑ لگیاں ڈوہل گیا تے سبھے سدھراں لہہ گئیاں

کُھلی اکھ تے اُوہا دنیا لبھاں کھول کے بیٹھی سی
سفنے دے وچ حوراں سانوں امبراں اُتے لَے گئیاں

فیر کبھانڈ وٹّے پا کے مارے ویسن چِڑیاں نوں
فیر مچاناں اُتے چڑھ کے کُڑیاں راکھی بہہ گئیاں

ٹاہلی تلے سِخر دوپہرِی کونڑ قصیدے کڈھے گا
بستے پا کے پِنڈ دیاں کُڑیاں وِینہاں دے وچ وَھہہ گئیاں

جیہڑی آوے مونہے وچو اُوہا باکھ چُھڑینے آں
اُوہا پیڑ اُٹھیسن گلاں جیہڑیاں اندر رہ گئیاں

پِچھے ویلے مڑ کے پکھنڑو کوٹھے اُتے بیٹھے نیں
قابل سائیں بنھِیں اُتو بُڈھیاں بوہڑیں ڈھہہ گئیاں

رِیت پرانٹی پیَریاں آلی اج وی چیتے رکھی
اساں واہنٹی مَنجی چا کے پپلے تلے رکھی

دھرتی ڈولا کھا نہ ونجے ، اُتے پربت رکھے
وَہندی وگدی وا پُرے دی چار چفیرے رکھی

نال مسیتی لِتی گیٔ اے لہو دی دھوتی ہوئی
اساں دل دی تسبی چا کے آنڑ مصلّے رکھی

بابل شہر دے اُچے لمّے باگ وڈیرے سامھے
تے فرعون دی گدّی گھِن کے پیر نکھترے رکھی

مَتّاں پِچھلی رات دا تارا سانوں ویکھ گے ہسّے
تائیاں بال کے بَتّی اساں رات وچالے رکھی

لِختاں سانوں سُکھ دے سُفنے کر کے دُور وِکھائے
مَٹھی مَٹھی پِیڑ دِلے دے نیڑے نیڑے رکھی

رب سوہنڑے نیں اپنٹی جنت پیراں ہیٹھ وچھائی
دوزخ چا کے امڑی کولو دُور دُراڈے رکھی

اُنجے گل اپُٹھی اساں نال کلیجے لائی
آپے آپنڑی جِندڑی رولی ، متھے جگ دے لائی

بدلاں چو اسمان دا پِنڈا ، سانوں ننگا دِسیا
چولے نالو ٹاکی پاڑ گے اساں اُتّے لائی

کُھلی ڈُلھی ہو گے رہندی ، ڈھولے ماہیے گیندی
چار دِناں دی زندگی اسّاں کمّاں تھلے لائی

لوکی دین ممارکھاں سانوں ، اِی تے جانڑدے اسیں
کیکنڑ دِھئیو دی ڈولی اسّاں ، سِرے بنّے لائی

جھٹ دا جھٹ ای نظری آیا ، ہسُّو ہسُّو مُکھڑا
دل نوں پائی بھسوڑی اسّاں ، اکھ دھیانے لائی

اساں ونج کے لَسَک لائی ، لُسکے دا وَت کھاہڑا رکھیا
اوس وی پُوری گل نہ کیتی ، گلّے وچ ٹَللّا رکھیا

کھرا برَیر اے نیلا امبر ، نالے دھپ وی زوراں اپرّ
پُھلاں اُتےّ کتھو چا چا ، مالی پھوہا پھوہا رکھیا

فجرّ ہوئی تے گُھٹ کے بدِھیاں ، کِسے اساڈیاں دوہویں اکھاں
شام پئی تے ساڈی غار دے مونہہ تے کسّے دِیوا رکھیا

اوسے دیہاڑے خُشی جمّی، اوسے دیہاڑے دُکھ پرنیوے
بابے آدم دھرتی اُتے ، جدّوں قدّم پہلا رکھیا

وت ملھُوٹیاں نظراں کدرے ، ساڈے گھر دی حد نہ ٹپنڑ
مورِیاں اُتے تھوبے لائے ، گھر دا بُوہا ڈِنگا رکھیا

کالجے وچ وی اسیں اپنڑے شوق پرانڑے چھڈ نہ سکّے
کھبّے ہتھ کتاباں چائیاں ، سجّے ہتھ بٹیرا رکھیا

سارے ٹونڑے لا کے سُتّا ، وت وی چِنتے سونڑ نہ دِتا
بُوہے اگے کتّی بدّھی ، منجی تھلے کھُونڈا رکھیا

چکّر بَھوری اَوہدری ، تتیاں تِیہراں سہکدی
وَسُوں دُور اواڈّری ، لگّی بھوئیں اساڈّری

ویلیو گُتھی ڈُومنٹی ، راتی ساری گاوندی
عِیدئیو پِچھے پُھونکنٹی ، اساں تمِّیں سِیتڑی

اج وی آنے تاڑ کے ، زِمّی روز اُڈیکدی
ہَل پنجالی گاترے ، کھیئیاں رَمبے داتری

پِچھّی عمرے وَسِّیاں ، ساڈے اُتے رحمتاں
ہتھ نہ لگی ساڈڑے ، خُشی کُئی اگیتری

مِٹّی لِتّی ویہڑیاں ، واواں وَت کسوہنڑِیاں
دھوڑاں دھپّے نھیرِیاں ، چُنّی فیر ملھوٹڑی

ٹُکّر بھور کے ساکرا ، بھورے سَٹّے پکھوواں
وِچ کانواں کُتیاں ، وِچ کھادے گیلڑی

جَھنڈ پُھنڈا کے اوپری ، گھوری دُنیا بھُوتنی
اسّاں تے بُچکارڑی ، دندِیاں کڈھ کے ویہڑی

ٹِبّے ٹِیلے ڈھکِیاں ، منزل دُور دُراڈڑے
اسیں نکّو ہُولڑے ، پیرِیں لَینڑ کسُوتری

گیا تے وَل نہ آیا ماہی ، وِچّے شاماں ہو گئیاں
راہواں تک تک ساڈِیاں اکھیں جھلِیاں بَورِیاں ہو گئیاں

خورے کیہڑا منتر پھُوکیا، دِیوے انھیاں واواں تے !
وستی کولو وَل کے لنگھِیاں ، اکھیاں آلیاں ہو گئیاں

ہولے ہولے پُھوک بُھکانے وچو نکلی ویندی اے
ایویں لگدا جیوں دھرت دِیاں ساہواں پُورِیاں ہو گئیاں

ڈھٹے بنگلے وچو نکلے ، بُھوت ڈراونڑیاں رُکھاں دے
ساڈے بُوہے اگے گھنڑِیاں فیر دھریکاں ہو گئیاں

نہ ادھ رِڑکے رہے چٹُوری ، نہ گوہا نہ بھاری اے
ویہلیاں واندِیاں پِنڈ دِیاں کُڑیاں ، ڈھیر سُکھلِیاں ہو گئیاں

وت کُئی گُڑی نہ پِچھو آ کے ، چڑھدا دریا پار کرے
سوہنٹی روئی اے ڈُبدی واری ، چھلّاں اُچیاں ہو گئیاں

وڈیاں شہراں وچ نئیں سُنڑدے، ''آہو شی شی''بندیاں دی
کاں بے سنتے ہو گئے شوہدے ، چِڑیاں ڈورِیاں ہو گئیاں

ڈُبّو ڈُبّو کوٹھے کھیڈِئیے ، وَنج کے کیہڑی ریتی تے
گلی پکّی ہو گئی ساڈی ، چھوہرِیں وڈِیاں ہو گئیاں

سانوں ویلا خُش آیا تے ، رُت نہ کھَلّی نیویں تے
جِدنٹ ساڈی اکھ نہ لگی ، راتاں لِمیاں ہو گئیاں

پیو دادے نیں گاہنٹے ویچ کے ، نک تے اُچے کر گھِدے
بُوہے اُتے بیٹھیاں دِھیاں ، کنّوں بُوڑِیاں ہو گئیاں

گاہ دی رُتیں ، ساوِیاں مُٹھیں کپنٹے جوگیاں ہوئیاں نیں
ادھ ادھ ماہنہ توں پچھے اساں ، کنڈاں سَرواں گڈِیاں نیں

لہو دی ندِیو اٹھیا دھواں ، اکھیاں نال چمٹدا اے
حاکم جُوندِیاں لاشاں چا کے بھٹھی دے وچ سٹِیاں نیں

بھبھٹ بنْ کے نکل آوسن مٹی وچو ویلے نال
پھالے تھلے آ کے جیہڑِیاں کیڑِیاں دبِیاں گئیاں نیں

ساڈے گھر دے ویہڑے اندر کِنّے جاتک کھیڈے نیں
پتھر ہوئیاں کچ دِیاں چِڈّیاں اَیرے وچو لبھیاں نیں

ہتھے تھلے کدی کدی ، بحر آ ویندی کٹکاں دی
اِنج نہ سمجھو اساں کُئی غزلاں گھڑ کے لکھیاں نیں

مِلے بھِٹے کُئی نانہہ اسیں ، ونج کے دوجیاں لوکاں نال
سانوں گھر دی منجی وچو دکھّاں ، لیکھاں پئیاں نیں

اَٹھّے ویلے چَین اساڈی وِیٹی گھُٹی رکھدا اے
ویلے اگے نوکر بݨ کے اساں گھڑِیاں بدِھیاں نیں

لوکاں ساوے پِپل چھانگ کے ، چھانواں چھِلیاں قابل جی
سِر تے لوہے دے پکھے لا کے ، تِتیاں واواں چکھِیاں نیں

بُونڈے اُتو پُوچھل پَٹے اساں اُڈنْ کھٹولے دے
ولّے کھا کے ولّے نکلے ، وکھیاں وچو ہاسے دے

آٹا اُڈ اُڈ ویندا میرا گُوڑ اے کسے دے آونْ دا
اُنجے رشتے جوڑے گئے نیں کانواں نال بنیرے دے

رِیت روَیت نوں چھوڑ کے اسیں پھِکے پھِکے لگنے آں
پھول کے ویکھو ورقے پچھے ، رنگ نیں پِچھے ورقے دے

اسیں لوک پَسِتےَ ہو کے ، ڈھوکے اُتے وسدے آں
دن چڑھے تے بھاہ مریندن ، دیوے ساڈے جھگے دے

قابل سائیں ! اندرو اندری کھا گئے کانڑ وسیبے نوں
باہرو نظری آوندے پئے نیں ، ساوے پتّر پِیلے دے

ساڈے نال نہ بولے بھانویں رُسیا بھِڑیا رہوے
اکھیاں اگے ڈھولا شالا بَھوندا جَوندا رہوے

دھواں بنْ کے نکل ویسی گُل ہواڑھ اساڈی
چوندِیاں اکھاں تھلے دل دا ویہڑا بھکھیا رہوے

کِنےّ گھڑے ڈُبائے ہور وی کِنےّ جھگے روھڑے
ایہ کُئی گل اے سوہنٹی نال ای دریا جُڑیا رہوے

ہور نئیں تے جھکھڑ ساڈا بُوہا چاہ کھڑکھیسن
کدّھے اُتے نِکّا نِکّا دیوا بلدا رہوے

قلم سمجھ کے چا نہ گھِن کدرے بال ایانے
مٹی تھلے تیر چنگیزی شالا دبیا رہوے

اوہدی آکڑ پھاکڑ اُنجے مونہہ کھلوائے نہ ساڈا
قابل یار پیاجے آلا پردہ ٹِکّا رہوے

مُکھڑے اُتے فِکراں ہووَݨ ، اکھیاں دے وچ دریا رکھاں
کپڑے مَیل کُچیلے پانواں ، دل دا ویہڑا سُتھرا رکھاں

اُنج تے ساریاں رُکھاں اُتوں ، وَن سَونّے پُھل پئے ڈھاندے
سوچ ریا واں کول کھَلو کے ، میں کِس تھَلے پَلّہ رکھاں

لوکی اگوں اُبر پئے تے ، میرے پَلّے ککھ نئیں رہنٹا
بَوہتا جوش وی چنگا ناہیں ، کُجھ تے ہتھ نُوں ہولا رکھاں

او چاہندا وَے پیار کراں میں ، اِسراں اوہنوں دنیا تے
سوچاں ہوݨ زمانے وانگر ، دِل وی پہلا پہلا رکھاں

نفرت ،پیار ، تکلف ہووَے ، کُئی وی گاھک نہ خالی ونجے
کیویں دل دی ھٹّی اُتے ، وَن پوَنّاں سودا رکھاں

جُثّے دے وچ قابل سائیں دُکھ دے بھانبھڑ بالدِیاں
جاں جاں مینوں چیتے آونڑ، گلاں گُزرے سال دِیاں

عِلموں باہج محبت کیہ اے ، اَکھیو اَنّھی ڈوری اے
میں نئیں دل نگری وچ رکھِیاں، حُوراں وہم خیال دِیاں

ساڈے مُونہہ دی ساوی رنگت ،پِیلی ہوندی ویندی اے
الھڑ تے مُٹیار نیں اَجّے، چھُوہرِیں ساڈے نال دِیاں

حرفاں دے دریا تے ساڈا، نقطہ نقطہ تار گئیاں
تختی ، پوچے ، قلَم ، دواتاں ، تے رِیتاں منگوال* دِیاں

بے گُرے دی حد نہ بَنّاں، اگلے مونہہ تے جاندا اے
اندرو اندری لے گئیاں سانوں، سمجھاں سُر تے تال دِیاں

اسیں اُنج نانہہ بَھلیا لوکا، جِیکڑ نظری آوندے آں
بَلدے دِیوے ، لَمِیاں راتاں! محرم ساڈے حال دِیاں

وَن سوَنیاں وطناں تے وی، مُڑ مُڑ چیتے آوندے نیں
کُھلّے موسم قابل سائیں! تَے گلیاں ہستال دِیاں

* منگوال ! استاد عابد جعفری مرحوم داگراں

کدی کدی ایہ وی میرے جُونڑ دی تاہنگ جگیندن
خاص نماشیں قبراں اُتے دیوے بالنڑ آلے

کدھر گئے او جاتک لَے کے ڈُبو ڈُبو کوٹھے
پِڑیاں پلّے ، گُلی ڈنڈے کھیڈاں کھیڈنڑ آلے

پُھلاں اُتے رکھدیاں نازک پوٹے دُکھدین تینڈے
جٹیے اجے ہتھ ناہے تینڈے گوہا تھپنڑ آلے

مونہہ مہاندرے آلیے دنیا اٹھ اٹھ پاہریں تینوں
بِٹ بِٹ تکدے سُتیاں سَے گئے اکھ نہ جھمکنڑ آلے

ہکی پاسے بَنِیا بیٹھا__دولت جوڑی ونجَ
دوجے پاسے سارے لوکی ویلا دِھکنڑ آلے

کدھر گئے او ڈھوکاں ڈھلّے ، پِنڈ دِیاں کچیاں گلیاں
کانے چھپّر قابل سائیں ، چھت ترمنڑ آلے

مدت ہوئی اے قابل سانوں کدی نئیں چیتے آئے
اکھ دا پانڑی ، دل دے ویہڑے روز ترونکنڑ آلے

کوݨ کرینہہ دے کِلّے کِپّے بھاریاں مجّاں جوگے
سِنڑیاں سے کے رسّے وٹّے کوݨ ترنگڑاں جوگے

وا بھوِیں تے نال پچھیتی فصل گئی مُلاری
پوہلی اُتے کنڈے رہ گئے سُلھیاں ہتھاں جوگے

ویلے اُتے زِمّی واہی ناہہ کئیں پھُٹی گڈی
پَولی شوہدے کِتھو گھنن دھاگے کھڈِیاں جوگے

ادھی راتی بھونگراں اُتو ساڈی کُتی بھَوکی
ہوٹھی لنگھے ٹَل کھڑکھیندے سوڑاں ، بھِیڑاں جوگے

چپّا بھوئیں وی کُئی نئیں بچی ساڈے مُوترَے جوگی
گھوڑی پال نِکھترے کوناہے کُھلیاں زِمیاں جوگے

کوݨ کراہ تے چڑھ کے موھڈیوں پِچھاں مٹّی سٹّے
قابل سائیں کُئی ناں اسیں لمیاں سانگاں جوگے

پِیلے رنگ دا جوڑا پا کے ساوا چُوپاں گنّاں
رُتاں دے وچ رنگی جاواں ، رُتاں رنگ وچ رنگاں

انساناں دی موتے آلا حصہ کَڈھو نِصابو
ایٹم بم تے لِکھیا ہویا پاڑھو پہلا پَنّاں

ساڈے چھت دے آہلنڑے وچو کئی کئی وارِیں ڈھٹھے
چِڑیاں اپنڑے بچے لائے اوکھے ہَنّاں بَنّاں

آمنڑے سامنڑے بھونگر ساڈے ، آمنڑے سامنڑے ویہڑے
دِھیاں جنئے نیں پُتر اساڈے ، رَنّاں دے وچ دھنّاں

ٹچ موبیل تے کرکٹ کھا گئے ساڈِیاں چھمنڑیں چھوتاں
راتو رات سیونکاں چٹِیاں ، چرخے نال ترَنجاں

نہ کُئی اوتھے بوہڑ دا بُوٹا ، نہ کُئی ٹھڈیاں چھانواں
تیرے اُتے ونج کے اساں کیہہ لیَٹناں وَے چنّاں

دل دا داڑہ داڑہ اَساں ہَگھی وچو کڈھیا
وت وی ساڈے موہنے وچو کِرَک نہ ویندی گھمّاں !

گل گل اُتے گل پےَ ویندا لمبرداراں تائیں
خورے کِدنڑ سیانا ہوسی قابل یار لِونّاں

سوہنِیاں نوں ڈوبدے نہ عشقے نوں تاردے
پکے پیڈے گھڑے ساڈے آر دے نہ پار دے

ہیر آئی کھیڑیاں دے حصے وچ چھیکڑو
رانجھے رہے چھڑے مُڑے مَجھیاں نوں چاردے

وت خشبو ونجے ادھو نہ ولوہندری
پُھل پئے کنڈیاں تے چُنیاں کھلاردے

جھٹے وچ غزلاں دی رِیت تروڑ چھوڑئیے
پر سانوں غالباں دے مونہہ پئے ماردے

سونْ دِیاں جھڑیاں تے ڈھولنْے دے چیتڑے
نِگھی نِگھی جُٹے وچ پیڑ پئے اُتاردے

اسیں اجے دھرتی تے ڈھاریاں نوں سِکدے
لوگ پئے چنّاں اُتے کندِھیاں اُساردے

نِکی نِکی پھُوھر ترونکے ، ٹھڈا جھولا آوے
وا پُرے دی مُٹھی دے وچ بھر کے دریا آوے

فصل چھکھنڑ جوگی بھانویں ہووے یا نہ ہووے
سڑکاں نال پلازے پائیے ، ڈھیر کرایہ آوے

ونج کے کول سجنڑ دے بوہوئیے ، گلاں دیئے گِھنیے
سانوں وی کُئی گل کرنڑ دا ، طور طریقا آوے

جُوندی رہوَے دھرت اساڈی ، وگدے رَہنڑ سمندر
ساڈی جُوہی تے کدی نہ شالا ، اوکھا ویلا آوے

ڈُلھ ڈُلھ ویندا لوک اساڈا ، گھُگو گھوڑیاں اُتے
قابل ! کیہڑی گلو سانوں گھلّ کے ہاسا آوے

خورے کیہ کیہ کھیکھݨ کردے گائیں مجھیں آلے
لتھی ہوئی ملائی تے پھِٹے دُدھ آں کوݨ سمھالے

توں تے وَت وی چکر لا کے اوتھے ای آݨ کھلونڑاں
بھوندی دنیا تینوں دَیئے ، کیکݨ دیس نکالے

واہ نی لِختے شابش تینوں ، ڈھوہڈر کرݨ حکومت
دِھکے کھیندے پھردے ایتھے ستّاں عقلاں آلے

نِکی نِکی گلَو ہُسّڑ وَیندی ساڈی دِلڑی
کھوہرے اکھّر بولیاں ساڈی جِبھ تے پوندے چھالے

ہسدی کھیڈدی دھرتی اُتے دُکھ دے بدل وسّے
بُلھاں اُتے ڈُگّھے پائے ، اکھیاں دے پرنالے

ہُݨ تے کدھاں اُتے دِیوے رکھدیاں ڈردے اسیں
وَا لِونّی گل نہ ونجے ، مونہہ تے ہور مکالے

خُندقاں نال ملھُوٹی مِٹی ، اُتّو گل گل دھوتی
جھول جھال کے اندرو باہرو جُثے کوݨ ہنگالے

دل نمانڑِیاں دے تَے باہندِیاں چار سو وِینہاں اگے
لُچیاں کولو قابل سائیں پِتّاں کوݨ سنبھالے

زنگے نال زنگوڑیا ہویا ، توڑ مروڑ کے جندرا لاہیا
مدتاں پچھو اساں اپنے ، ڈھٹے گھر دا بوہا لاہیا

دِھیاں پُتر بُھکھے سُتے ، پیَریں ترُٹیاں جُتیاں پائیاں
سال پسالی لیا کر کے ، آئی ایم ایف دا قرضہ لاہیا

ایہ تے جُوہی دے رَوں تو پُچھو کہئیاں پھرؤے چا کے اوہنے
کیہڑی گُٹھو پانٹی کیا ، کیہڑی گُٹھو دریا لاہیا

پہلے ساڈے ڈنگر روڑھے ، بعد چ وگدے ہڑھ دے پانی
مٹی وچو ہَمَک چھِکّی ، موری اُتو تھوبا لاہیا

چوہیاں رَج کے کُھڈاں کھٹِیاں ، چِڑیاں رَج کے دانے کھادے
دھڑیاں اُتو بِلّی موڑی ، مَنّھے اُتو کُتا لاہیا

جنتاں وچو کڈھے گئے ساں ، اگو آ کے دھرتی اُتے
کسے نہ سانوں آہو جی آکھی ، کسے نہ سِر تو بھتّا لاہیا

ٹھڈی پے گئی سوچ نکمّی ، لہو ساڈا کلکیندی نئیں
مدت ہوئی اے قابل سائیں ، اکھّ اساڈی پُھردی نئیں

تاں ای ساڈے ٹکھڑے اُتے رنگ نئیں چڑھیا چاہواں دا
تن دی پیَلی اندر اسّاں ، دل دی قلم دبیَ نئیں

اللہ میاں مینہہ وسا تے کھکھڑیاں دے کھڑبُوجے لا
کھکھڑِیاں تے کھڑبوجیاں اُتے جُٹ کے بارش لتھی نئیں

کھیڈ اپُٹھی ہو نئیں سکدی ، رلّے نیں کھڈیاراں وچ
بیبا صاف لکیراں اُتے گوٹی رلّے پیندی نئیں

چِھن گھڑا کے بہہ راندی سی نِکیاں نِکیاں گلاں تے
ہݨ تے جیڈی گل وی ہووے ، جندڑی گوڑ کریندی نئیں

کَھورُو کھٹ کے بہہ راندی اے ، راتیں ساڈی اکھیاں وچ
فجرَ ہو گئی سوچ نکھتری ، اجے ہلّی جُلّی نئیں

ایس وسیبے سارے اَنّھے ، ہِکو اکھیاں آلا میں
میں ای جیونڑ جوگا میں ای ، میں ای مرنے جوگا میں

میرا کیہڑا لوکھ تے بھار اے ، ایس گراں دیاں لوکاں نُوں
گلیاں دے وچ بھوندا پِھرداں، اُنجے رُسیا رُسیا میں

میرے تن دا جوبنڑ کھا گئی ، لَج بے سَنتیاں لوکاں دی
سِر تے ساوا شَملا میرا، اندرو روز جھلُوٹھا میں

جاگ مُصلیا تیرے پِچھے ، پِنڈ دیاں لمبرداراں نوں
کھلّے اُتے رکھ کے پُٹیا ، نالے بِزت کیتا میں

ڈھلے پچھانویں نال جوانی ایویں میری ڈھلدی گئی
رکھدا رہ گیا ورہیاں اُتے، وَنڈ کے ویلا ویلا میں

کُوڑ کپیندیاں میری ہک ہک رَسی ڈِھلی کیتی گئی
سَچی گل کرَݨ دے بدلے، گیا فیر اَبُوتھا میں

لوکاں مینڈیاں لگراں کَپیاں، گرَڑ کے مُڈھو داتری نال
میں وی کَھگلے مار کے پُھٹیا، ہویا وَت ثبوتا میں

وِیٹݨ لَگاں سَت سمندر روندِیاں ، دھوندِیاں اکھیاں چو
ساڑن لَگاں ہاڑھ دا سُورج ، ٹھڈے چُلھیو بَھکھیا میں

اَج کُئی اوپری نظر پئی اے ، مینڈی ترُٹدے تارے تے
تاں نانہہ سُتا قابل سائیں، شَش و پنج رتوکا میں

ٹُھڈے مار کے نِت سمجھاوَے ویلا اِنج دا سجنْ اَیں
کیہڑا ساڈا دشمن اَیں تے کیہڑا ساڈا سجنْ اَیں

رُڑھدی واری سُرت تے آ گئی اوڑک کچیاں گھڑیاں نُوں
اُرلا کنڈھا سجنْ اَیں ، نہ پرلا کنڈھا سجنْ اَیں

واہنْی مَنجی اُتے تائیوں سُکھ دی نیندر آوندی اے
ماؤو دی چُلھ سہیلی اے تے پیو دا ویہڑا سجنْ اَیں

اکھیاں بھر کے ویکھ چُھڑیندا ایہا گل بَتیری اے
کُئی تے کولو ہَس کے لنگھدا ، کُئی تے ساڈا سجنْ اَیں

جیکنْ نیں توقیر رضا جی سانوں آپنْیاں ساکاں جئے
قابل ! یار مسعود وی اِنجے ساڈا ڈُھونگا سجنْ اَیں

امبر نیلی چادرے اُتے روز قصیدے کڈھدا وَے
چن دی کچی دھرت پھرول گے وچو چانٹی چُنڑدا وَے

گھوڑی پال غلام ہیئے سارے ڈاکوواں ، حملہ آوراں دے
جنہاں بوہے اُتے کر کے ناں وڈیرا لکھیا وَے

روز نماشِیں کدھی آلی باری کھول گے رکھنے آں
روز نماشِیں ساڈی گلیو ، ڈھولا سَمھ کے لنگھدا وَے

وانڑَیں وچ پرو کے موتی گل دے وَٹّ کڈھیندا وَے
الف نوں کِلّا آکھنڑ آلا ، کس سکولو گُڑھیا وَے

نہ کُئی ٹیک تے نہ کُئی ٹَلّا ، نہ کُئی تھلے تُلّاں نیں
واہندِیاں وگدِیاں واواں اُتے بھوئیں دا لاٹُو پھِردا وَے

اُٹھدیاں سار ای سانُوں کیڈِیاں کُھل کے نِجّھاں آئیاں نیں
فجری فجری خورے ساڈا ، کونڑ وِراگا ہویا وَے

لڑ پوندا وَے نال اساڈے روز بغاوت کردا وَے
اندر دا انسان اساڈے کم تو نفرت کردا وَے

اکھیاں دے وچ اتھرو بھر کے او کُجھ کہنڑا چاہوندا اے
بُوہے نال کَھلو کے سائُوں جاں وی رُخصت کردا وَے

بھرے گراں وچ ہسدے وسدے سارے لوک سُکھلے نیں
سال پسالی قابل سائیں گھر چو ہجرت کردا وَے

قابل سائیں سادِی ماں دی گَل تے گَوڑ نہ کیتی کر
ویلے سِر ناںہہ پَڑتَیں ، مگروں کونڑ تلاوت کردا وَے ؟

دھڑُکوں دھڑُکوں ایہ دل میرا ، پھڑُکوں پھڑُکوں اکھ
میں جھلی تے کملی ہوئی ، لوکاں تو پروَکھ

دور کھلو کے تکدے رہ گئے وصلاں آلے کنڈھے
سوہنٹی تے مہینوال نوں کیتا برہوں وکھّو وکھّ

ما بولی دے ہوندیاں سوندیاں اسیں تھتھے گُنگے
ما بولی دے ہوندیاں سوندیاں اساں ماری جھکھ

جِبھے اُتے آ کے ساڈی تِلّک تِلّک ویندے
مدت ہوئی اے اکھر گُمیاں ، کتھو کڈھیے پَکھ

سجݨ ویکھ کے ہسّے سانوں ، سانوں ویکھ کے ہسّے
سوا لکھ اسانوں بِیبا ، سانوں سوا لکھ

وچ ماہل چبارے ساڈے ، وچ اساڈا مال
وچ روڑھ کے لَے گیا پاݨی ساڈے کنڈے ککھ

سُنجے گھر دِیاں کانساں اُتے ، ٹِڈّن بھَیڑے لگدے
قابل سائیں کُلّف چا کے ، چھِکّے اُتے رکھ

رُٹھڑا یار منیندا ناہیں تَرلا پَا گُئی ہور
قابل سائیں لوڑ اَج تینوں دل دریا ، گُئی ہور

اُوہا پھتّا ، اُوہا پرہیوں ، اُوہاَ چندَر مُکھی
چھڈ گِراں دے اُلٹے قصِے ، گَل سُنّا گُئی ہور

اج دی دنیا نال اساڈا کدرے میل نئیں ملدا
سا رے گا ما ہور اساڈی ، تِٹ کِٹ دھا گُئی ہور

اَجے اَنج پرَانڑ اساڈے جائی اُتے نئیں آئے
پَرہیوں وِچو اُٹھ کھلَوتا ، سِرپِھرا گُئی ہور

اسیں وی چھمنڑیں چھوتاں کھیڈے ، اُڈنڑ کھٹولے اُڈے
ایس گِراں دا ساڈے اُتے ، رنگ چڑھیا گُئی ہور

رستے دے وچ کِیہ کِیہ اَساں ، نال سنبھال کے رکھیا
منزل اُتے ونج اسانوں لوڑ پیا گُئی ہور

شام پوے تے روز اساڈا ، مَتھا کالا ہووے
دیئوں چڑھے تے جوبن ساڈا ، مارے بھاہ کُئی ہور

پل دو پل لئی جھاتی پَا کے مَن دی دُنیا اندر
تُد تَکیا کُئی ہور تماشا ، میں تکیا کُئی ہور

رستا ٹوہ ٹوہ اگاں ٹُرنا ، پچھیاں پیریں نَسنا
عقل ترہاکُل روز تراہندی ، دل دا راہ کُئی ہور

پیر و مُرشد لکھدا سی جو ورقہ ورقہ یِنوں
اوس اَج کالا کر کے یِنوں خط لِخیا کُئی ہور

جُثے اُتے چِٹّا کاٹن ہور بُھلیکھے پاوے
اندر دا انسان اساڈا ، کم کردا کُئی ہور

میں وی اپنا حلقہ بَھنّ کے ، کُھلّا اُسنوں لَبھاں
مُلاں تُوں وی سِیڑ کے گل وچ ، چولا پَا کُئی ہور

اسیں کِسّے ہور دی خاطر بݨ بݨ بیٹھے رہئے
دل نگری وِچ قابل سائیں اُتر گیا کُئی ہور

اُنج تے بندہ بندہ ایتھے _ فرقہ فرقہ ہویا
اَجے نہ میں دیوبندی ، نہ میں شیعہ ہویا

نہ میں ایدھر نہ میں اودھر ، نہ مُلاں نہ واعظ
بس وِچکارلا رستا میرا ، فِکراں بھریا ہویا

ازلوں ساد مُرادے اسیں ، نہ تیہراں نہ تِنّاں
ہر کسِے دے ہو گئے اسیں ، نہ کُئی ساڈا ہویا

اگو ستراں بہتّراں دے وچ میں کیوں رلّا رلّاں
پیراں ہیٹھ اے ہِکّو سبھ دے رستہ وِچھیا ہویا

الف ، میم نیں من مسیت تے آپنْا رنگ چڑھایا
رنگ کُئی ہور وی چڑھ سگدا سی ، دل سی دھوتا ہویا

اُسدے بارے راہ وچ مینوں سَے سَے دِساں پئیاں
سَے سَے واری پَرَت کے تکیا ، پینڈا کھوٹا ہویا

اپنی اگ وچ اسیں آپے بَلدے بھکھدے رہندے
ایس وسیبے ! کُئی نہ محرم ساڈے حال دا ہویا

تُسیں کیہڑا ناں دیندے او ، حق ناحق نوں ایتھے
نیندر ساڈی اکھ چوں اُڈّی ، جاں کُئی اوکھا ہویا

ٹُردا ٹُردا اتر گیا میں _ سِدھے رستے اُتوں
مذہباں دی پگڈنڈی اُتے قدم رکھدا ہویا

اجے تیکر پرہیوں دے وچ گَل ظالم دی ہوندی
اجے تیک نئیں اوس مردود دا کفن میلا ہویا

اساں اپنے آپ نوں کِتھے آنْ فقیر سَدایا
سارے جگ دا چِکڑ ساڈے مَتھے مَلیا ہویا

تُد کیہ پل دو پل لئی ساتھوں اپنا مُکھ پرتایا
کی کی ساڈے اندر ٹُٹیا ، حال کی ساڈا ہویا

چُپ دی بُکل مار کے اسیں راہ وچ بیٹھے رہندے
روز اساڈے کولو لنگھے ، نِت کُئی ہَسدا ہویا

عشق مُشک دیاں سَے سَے پَرتاں، معنیوں سمجھ نہ آوے
غالب ! کیہڑے عشقے پاروں آنْ نکما ہویا

بھرے گراں وچ مُڈھو کئیں نہ سچ دا پاہرا دِتا
بھرے گراں وچ ہکو میرا ، مَتھا کالا ہویا

ملک عدم تیرے قصے پڑھ پڑھ میں تے ڈاھڈا رویا
کُئی نہ ایس دے بدلے، اَگو ہَکّا بَکّا ہویا

دینہہ چڑھے تے اُجڑ گیاں نُوں کیہ کیہ رنگ وکھاوے
شِکر دوپہرِیں اگ وچ نہاتا ، سورج بھکھدا ہویا

میں تے جاں وی پیَروں لہہ کے کنڈھے نال کھلوتا
دریا پے گیا پیرِیں میرے ، میں دریا دا ہویا

دل دی تختی دھو کے اساں ، جاں وی سُکنڑے پائی
اکھیاں کِنڑ مِنڑ کِنڑ مِنڑ وَسیاں ، موسم ٹھڈا ہویا

گلیوں لنگھدا گملا ڈھولا ، میں نئیں رَج کے تکیا
دُھر نکمے کم نُوں میرا ، ہَتھ نہ ویہلا ہویا

اوڑک اُس وی رام کہانڑی سارے جگ نوں دَسی
اوڑک میں وی اَکھیوں ڈُلھیا ، دریا دریا ہویا

میرے وِگڑے تِگڑے سبھّے ، اوسے کم سنوارے
میرے ہَتھو ہِک وی اُسدا ، کم نہ سِدھا ہویا

کالے رنگ دیا کِکرا تینوں اَج وی اُوہا جوبن
اَجے تیک نئیں ہک وی تیرا _ پَتّر پیلا ہویا

چنگ چنگیرے دَم نہ مارنڑ ، ایس وسیبے توبہ !
قابل سائیں وی رُل کے مریا ، چھیہہ چھیہہ کردا ہویا

دل وچ کدی وی مَیل نہ رکھنٹی ، صاف تے سُچیاں گلاں کرنا
پِنڈ دیاں لوکاں دے وچ رہنٹا ، سِدھیاں سِدھیاں گلاں کرنا

خورے کِتھو سِکھ آیا وَے ، عادت یار زمانے دی
رُس جاونٹ دے بھانے منگنٹا ، جَھلیاں جَھلیاں گلاں کرنا

یاد کرو تے ہاسا آوندا اے ، پہلے پہلے عِشق تے
گَل گَل دے وچ تِھڑ تِھڑ جاناں ، اَدھیاں اَدھیاں گلاں کرنا

سِر تے لَکھ مصیبت چُک کے، جا بوہڑی دے تَلے بَہنٹا
پیٹو بُھکھیاں رَج رَج ہسنٹا ، اُچیاں لَمیاں گلاں کرنا

ڈاہڈی بھَیڑی عادت پئی اے ایس وسیبے لوکاں نوں
آپنے آپ دے وَل نہ تکنْا ، بہہ کے جگ دِیاں گلاں کرنا

پَیرِیں سُکھ دی جُتی پوئی ، گلیاں دے وچ سَمھ کے ٹُرنْا
ہر کسِے نوں ہَس کے مِلنْا ، مِٹھیاں مِٹھیاں گلاں کرنا

آوَنْ والے ویلے کولوں ، اُنجے ڈریا ڈریا رہنْا
اُنجے بُجھیا بُجھیا رہنْا ، ڈَھٹھیاں ، ڈَھٹھیاں گلاں کرنا

قابل سائیں ! جگ دے کولوں ، تیرا دُکھ کُئی وکھرا نئیں
ایہ کِیہ مُڑ مُڑ حُقہ پینْا ، بلدِیاں بھَکھدِیاں گلاں کرنا

کیہ ہوئیاں او بنڑ بنڑ اکّھاں ، ڈُلھ ڈلھ ہاسے کِدّر گئے
سانجھے بھونگر سانجھیاں کدھاں سانجھے ویہڑے کِدّر گئے

مُدت ہوئی اے مُٹیاراں دی مِٹھڑی ہُوک سُنڑیندی نئیں
ساوے رُکھ ، مچاناں ، چِڑیاں ، کھیتر ساڈے کِدّر گئے

کُھوہ تے پانڑی اَوندے وَیندے سجنڑ مَتھے لگدے نئیں
کُچھڑ لگے ، چُھلک چھلکدے گھڑے گھڑولے کِدّر گئے

ہُنڑ تے پِپلے تلے بیٹھے ، حُقے پیندے ویکھے سَن
لوکی ہَس ہَس ہو ہو دوہڑے ، ہو ہو چوَہرے کِدّر گئے

باہرو آیاں پَت اساڈی ، پَیراں ہیٹھ لِتاڑی اَے
قابل سائیں ! پگّاں بَنھ کے ساڈے وٹّلے کِدّر گئے

وِچھڑ گیا اے شام دے ویلے
کیہ ہویا اے شام دے ویلے

تیرے میرے پیار دا موسم
بدل گیا اے شام دے ویلے

عشق دی راہ تے اوس ظالم نیں
روک لیا اے شام دے ویلے

سورج ساڈے نال نئیں بجھیا
پَرَت گیا اے شام دے ویلے

سج گئی نِیلے رنگ دی چادر
کُنّی رویا اے شام دے ویلے

ڈُب جاندا سی آس دا سورج
جا ڈُبیا اے شام دے ویلے

قابل ! یار نوں کیویں مِلیے
خط مِلیا اے شام دے ویلے

* استاد شبیر حیدر مرحوم (مرید) ہوراں لئی

بولیاں

ہتھ نپ کے میں خُشیاں دا ٹُریا
تے قدماں نوں راہ بُھل گئے

اساں پیلی وچ میدِھیاں گڈِیاں
تے اوڑِیں وچو سَپ نکلے

اکھ بھر کے میں چانٹی نوں تکیا
تے چنۓ تے کوہیڑ پے گئی

کڈھے قلماں نیں سیساں وچو جُھلکے
تے اکھراں دے مُونہہ سڑ گئے

گلاں لا کے اسانوں وَت لِمیاں
تے چِنتے دی اکھ لگ گئی

سانوں رات دے ہنھیریاں نیں کجیا
تے سورجے نوں اگ لگ گئی

مونهہ پیٔ دنیا (نظماں)

اللہ مِیاں لَبھیا

ھُو ھُو چَیا
اللہ میاں لبھیا

لہہ لہہ ڈِھکیاں
کَچھ کَچھ کسِّیاں

چڑھ چڑھ دَندِیاں

پھِر پھِر بیلیاں
کَٹ کَٹ چِلڑے

کھُوہے وچ پُٹھیاں
ننگیَاں دھڑنگیاں

رہ رہ پانڑِیاں
گز گز لمِیاں
رکھ رکھ زُلفاں

پا پا مُندراں
گھول گھول پیلکاں
لیک لیک مَتھیاں
بَنّھ بَنّھ گودڑی
بہہ بہہ تھڑیاں
پڑھ پڑھ تَسبی
دے دے سجدے
بُجھ بُجھ دِلڑی
سِک سِک اکھیاں

(ہک دن سَرگیں
بھوئیں دی سِر اندِیو
بول پئیاں چڑیاں
من دی سویر چو
اللہ میاں پُھریا)

ھُو ھُو جَپیا
اللہ میاں لبھیا

پکّی مَسیت

اکھیں تکیندیاں
دن دیہاڑے
پکّی مسیِتی دے پِچھواڑے
کوٹھے تلے آکے مر گئے
مَسکیناں دے گبھرو لاہڑے

مَیں

دل دی پاک مسیت دے اندر
بنْ کے لُچا رہندا اے
غفلت والے رُکھاں تلے
بھَیڑا سُتا رہندا اے
ہر ویلے ای دنیا کولوں
ہو کے اُچا رہندا اے
میرے اندر جُھوٹھی میں دا
کالا کُتا رہندا اے

اسیں جُوندے !

ایس وسیبے زندگی موت اے
موت دا مطلب زندگی اے
ایتھے مُردے سونے ورگے
جُوندا بندہ مِٹی اے
او قبراں نُوں سونے ، چاندی
نال سجیندے پھِر دے نیں
اسیں جُوندے ، ساڈے ماس نُوں
کِیڑے کھیندے پھِردے نیں

سنجوگ

سانوں سُفنے دیݨ بھواٹݨی
ساڈی نیندر جاݨ اُکھاڑ
وَت انگ انگ چاہنگاں مار دی
ساڈی جوہی دی چھیوِیں ناڑ
اسیں گِݨ گِݨ ساہواں سہکدے
ساڈی چُوتھی تلے بانہہ
اسیں پھاہیاں وچ کُرلاٹدے
سانوں چھٹّاں مارݨ کاں
ساڈے پلے پیڑ نِکھاکھری
اساں چھوڑے لوک وِسار
اساں پیریں زِمی پھیر کے
لئی گِردے دُھوڑ اُسار
اساں بوہلی کھادی باکری

اساں پیتے دُدھ نریول
اساں رُکھ دیاں چُوہڑاں چِتھیاں
ساڈے چِت نہ پوے کلول
ساڈے پیریں دُکھ دی پوکھڑی
ساڈے بَدھے ہتھ فریب
ہِک پاسے اسیں کَلڑے
ہِک پاسے کُل وسیب
اسیں گُنجھل دھار بھُجھارتاں
اسیں فِکراں دے سنجوگ
سانوں لِکھیا عابدجعفری
سانوں پڑھ نہ سکے لوگ

اپار

نِت پُتّر جٹّاں دا
گلی چوں لنگھدا اے
مانہہ رنگ وِچ رنگدا اے
میرے ول تکدا اے
جُثّے نوں ڈنگدا اے
خورے کیہ چاہندا اے
خورے کیہ منگدا اے
جاں پاݨی جانی آں
رستا مَل بہندا اے
اکھیاں اپݨی اکھیاں وچ
او بہوں کُجھ کہندا اے
شرماں وچ ڈُبی دا
دل دھک دھک کردا اے

ہتھ کنب کنب جاندے جے
تے جُثہ ٹھردا اے
اوس گل وی رستے وچ
مانہہ اگو ڈک کے تے
میرے ول تک کے تے
ہک ماہیا گایا جے
آہ گھڑا ڈھوایا جے
میں گُوڑی مچی دا
بہوں شور مچایا جے
او ہتھ نہ آیا جے
کیہ رِڑکا پایا جے
پر گل اے اندر دی
پئی تینوں دَسنی آں
وَٹ مَتھے پینی آں
میں وِچوں ہَسنی آں

پیراں دا کُھوسہ نی
موہڈے دی دھوتی نی
ہتھاں دے گجرے نی

والاں دے کُنڈل نی
اکھیاں دا جوبنؑ نی
مُکھڑے دی رونؑق نی
پُھلاں وچ پُھل ہو کے
خشبو خشبو ہووے
ہک رنگ دا رنگ بنؑ کے
آپس وچ رَل جاوے
سارے دا سارا فیر !
میرے تے ڈھل جاوے

جاں وہم خیالاں دا
اُجڑی دے ویہڑے وچ
حرصاں تے چاہواں دا
کُئی جھکھڑ گھُلّے نی
ہک جوڑا پَکھوآں دا
ویلے دی ٹاہنٹی تے
بہہ بہہ کے اُڈّے نی
لکھ جھولا جُھلّے نی
سریوں تے تتلی دے
جاں پیچے پوندے نیں

پتّراں تے کھبّاں دے
سَے ہار پروندے نیں
سدھراں دی دھرتی تے
کیہ موج بنٹاوندے نیں
تے من پرچاوندے نیں
کدی کلیّاں کھِڑدے نیں
کدی ہک ہو جاوندے نیں
بَنّے تے بیٹھی نوں
سوچاں وچ کھِڑدی نوں
سَے چیتے آوندے نیں

میں چار دواری توں
جاں وی گھبرانواں نی
مِٹّی دیاں گھڑیاں نوں
اُلٹا پرتانواں نی
ہک سِر تے چُکاں نی
ہک کُچھڑ لانواں نی
دریا دے کنڈھے تے
پانڈی ٹُر جانواں نی

رستے ہی رستے وچ
ڈھولݨ دے چیتے وچ
میں ٹھوکر کھانواں نی
ہک راہ تے بھنّاں نی
ہک توڑ اپڑانواں نی
ویلے دیاں چَنڈاں توں
بے خبری لیکھاں توں
میں ہسدی جانواں نی
میں روندی آنواں نی

پِچھیاں ارماناں توں
ہویاں نقصاناں توں
نِت جھگڑے بیبے دے
نِت نین نشیلے نی
نِت جھوٹھی موٹھی دے
لکھ بہانے حیلے نی
لیڑے دیاں چُوکاں نوں
مَل مَل کے اکھیاں تے
پئی اتھرو ڈوہلاں نی

ڈُسکورے لَے لَے کے
کُجھ نہ سمجھانواں نی
اَڑ اَڑ کے بولاں نی
میں کملی مطلب دی
کُئی گل نہ کھولاں نی
دریا دے کَنڈھے تے
اُوس پار کھلوتے نوں
پانی دے شیشے چو
مُڑ مُڑ کے تَکاں نی
واواں دے وَرقے تے
انٹ ہوئیاں گلاں نوں
انگلی دے شارے تے
بَنھ بَنھ کے حرفاں نوں
میرے وَل گھلّے نی
میں اَگو ڈکّاں نی
لکھ جوڑ ملانواں نی
سے کُلیہ رَٹّاں نی
اکھیاں دے پانٹی وچ
میں گھول نہ سَکاں نی
سوچاں دی تکڑی تے
میں تول نہ سَکاں نی

حرفاں دیاں گڈھاں نوں
میں کھول نہ سَکاں نی

مَیّاں دے بیلے وچ
راتاں دے نھیرے وچ
میں سُتّی ہوئی نوں
اوس آنڑ اَٹھلّیا نی
گڈھی تو گڈھ کھلی
گڈھی تو گڈھی دا
رنگ کیہ کیہ کھُلیا نی
میرے وَل تَک تَک کے
او گھبرو ویلے دا
دریا دریا ہویا
اکھیاں چوں ڈُلھیا نی
حیران کھلوتی نوں
پرشان کھلوتی نوں
فیر کیہ کیہ یاد آیا
فیر کیہ کیہ بھُلیا نی
ہتھاں تے ہتھ رکھ کے
میں روندی رہ گئی نی
کُرلوندی رہ گئی نی

فِکراں وچ پَے پَے کے
سوچاں وچ لہہ لہہ کے
گھبراوندی رہ گئی نی
جیوَݨ دے سُفنے وچ
آساں دے ویہڑے وچ
سدھراں دیاں پینگھاں نوں
پلگھاوندی رہ گئی نی
مونہہ زور ہُلارے وچ
جُھوٹے ای جُھوٹے وچ
پینگھے دے رَسے وچ
میں اُڈدی جُثے دے
وَل کھاوندی رہ گئی نی
فیر لیکھ لکیراں نوں
تے جگ دیاں رِیتاں نوں
میں عشق پریتاں نوں
ازماوندی رہ گئی نی
اوس جاوَݨ والے دے
ترساوَݨ والے دے
ڈَک ڈَک کے رستے میں
پا پا کے ترلے میں
سمجھاوندی رہ گئی نی

لمیاں پردیساں تے
میں ٹور کے ڈھولے نوں
پچھتاوندی رہ گئی نی
ہاڑے دیاں رُتاں نی
چرخے دیاں بھِیڑاں نی
ٹاہلی دیاں چھانواں نی
گلاں دیاں چَساں نی
وَڈیائیاں ڈھول دیاں
کر کر نہ تھکاں نی

کئی وار سرہانے تے
ناں کڈھ کڈھ ماہیے دے
میں ہار پروے نی
وعدے مُڑ آوَݨ دے
پورے نہ ہوے نی

تاڑی دی تَک تَک نی
ڈھولک دی دھک دھک نی
ووہٹی دی ڈولی نی

سَکھیاں دی ٹولی نی
وِچکار کھلوتی میں
پئی بھراں گھڑولی نی
ڈھولے نوں گا ڈھولا
تا تِٹ کِٹ ، دھا تِٹ کِٹ
دھا تِٹ کِٹ نا دھِنّا
نا دھِنّا دِھنَ تِٹ کِٹ
دِھن تِٹ کِٹ تا تِٹ کِٹ
تا تِٹ کِٹ دھا ڈھولا

سرگم تے آ ڈھولا

نی نی نی ، سا سا سا
سا سا سا ، رے رے رے
رے رے رے، گا گا گا
گا گا گا ، ما ما ما
ما ما ما، نی نی نی

نی نی نی ، سا ڈھولا

تتڑی دے ویہڑے وچ
ہک واری آ ڈھولا
کملی دِیاں اکھیاں وچ
اکھیاں نوں پا ڈھولا
میں تینوں گینی آں
توں مینوں گا ڈھولا

ہتھاں تے گِنڑ گِنڑ کے
کدّاں تے لِکھ لِکھ کے
ٹک جانڑ تریخاں نی
میں کملے ڈھولے نوں
تے ڈھول پٹولے نوں
پئی روز اُڈیکاں نی
جاں گنجھل راہواں دے
میں پندھ اُلیکاں نی
مُٹھ پینڑ کلیجے نوں

ٹیشن دیاں بِھیڑاں نی
گڈی دیاں چیکاں نی
گھوڑی دیاں کھُریاں نی
ٹانگے دیاں لیکاں نی
میں تک نہ سَکاں نی
میں ڈک نہ سَکاں نی
اکھیاں دے اتھرو نی
اندرَے دیاں چِیکاں نی
سَے میں جنّیاں ہیراں نی
عشقے دے بیلے وچ
جوگی دیاں ڈنگیاں نی
پریتیاں دیوَ دِیاں
دیوے سنگ بَلیاں نی
مجنوں دیاں لیلاں وی
فکراں وچ ڈھلیاں نی
کُجھ شوہ دریا رُڑھیاں
تھلاں دی ریتی تے
کُجھ دوزخ سَڑیاں نی

فِر مِل کے بہنڑ دیاں
ہائے کٹھیاں رہنڑ دیاں
آئیاں نہ گھڑیاں نی

فِر سوچی پَے کے تے
درداں وچ لہہ کے تے
کُجھ کَوڑی کر کے تے
کُجھ سچی کہہ کے تے
گھڑیاں نوں بھَن کے تے
میں ووہٹی بنڑ کے تے
ڈولی وچ بَہنی آں
رسماں دیاں گلیاں چوں
میں لنگھ نہ سکنی آں
تے سَوڑی پینی آں
لَکھ راج وسیبے دا
اوہدی پگّڑی چِھلکدا اے
سَے جھکھڑّ نھیرے دا
میری چُنّی لوہندا اے

رَلنْ نہ دیندا اے
وِچکار کھلوندا اے
اوندے تے میرے وچ
سَے دوری پوندا اے
تے مار مُکاوندا اے
ہائے مار مُکاوندا اے
وَت موڑیاں مُڑدا نئیں
تے جوڑیاں جُڑدا نئیں
ناتا پرکٹّاں دا
میں دِھی مُصلّیاں دی
او پُتّر جٹّاں دا
۱۹۹۵

شہر وچ وَسیے

نال دیاں بندیاں نوں پُچھیے نہ دَسیے
چھڈیے گراں، پَراں شہر وچ وَسیے

نِت ساڈا سجرا تے نِت ساڈا بیہا جے
گندلاں دا ساگ ساڈے مونہہ پے گیا جے
مُک گئی اے پنڈ وِچو بیٹھکاں دی چاشنی
لوک نیں سواد دے نہ اکھراں دی چاشنی
کنڈاں دے کَپ اُتے ،ڈھول تے نہ ساج نی
دَب گئی مشین تلے داتری دی واج نی

ہَتھاں اُتے سِٹے نوں مروڑنا تے پُھوکنٹا
بُھل گیا گُڑیاں نوں بَنّا بَنّا گُوکنٹا
دھو کے النگھنٹی تے چُنیاں کِھلارنا
کھیڈنٹا پنجیکڑا نہ چِنجی اُتو ٹپنٹا

پِپلاں دی چھاں اے نہ بَنھ کُئی اباد اے
پِنڈ وچ وسنٹے دا ہُنٹ کیہ سواد اے
اگ لائیے پیپڑیں تے شَملے دی لَش نوں
چِلماں، تماکواں تے حُقیاں دی کَش نوں
گُڑ گڈھ ہتھیِاں تے نالے اوگ گاترے
سَمیاں دے نال ٹُکے سَمیاں دے پاپڑے
لڑ پھال اڑیاں تے مورکھاں متھیل وی
مِدھ چھوڑے ٹریکٹراں نیں چِھگے تے کنیل وی
ویہتراں دے کُلہیاں تو لَتھیاں پنجالیاں
گڑا پیا بُھنجیاں نوں ساہی کڈھی ہالیاں
چوکھراں دے پندھ کھُنجے کوہاں دے وی پل وچ
سڑکاں اتُھل چھوڑے تھل وی پتھل وچ
پیندی اے کَسوت نِت لَسیاں تے لُوڑیاں
ویہلیاں سوانڑیاں تے بھَجِیاں چٹُورِیاں
تَلنٹی گروڑِیاں ، نہ کانساں تے ساہنکاں

گھڑے اُتے بَٹھلی نہ قُلفاں تے چھُونڑیاں
لکڑی دی جندری ترنگڑی تے واہنڑیاں
ترُٹیاں مچاناں تے گواچیاں کَھانڑیاں
ٹاہلی تلے سائی دے قصیدے کونڑ کڈھدا
مگرے تو چولے نوں تروپے کونڑ بھردا
کدھاں اُتے گوہے دی اُساری جے نئیں دِسدی
پکھلاں چ چِڑیاں دی ڈاری جے نئیں دِسدی
کھارے اُتے ماشکی نہ ڈولی اُتے جھامٹاں
جگتے دی کلکی نوں ، رسماں دا سامٹاں
گانیاں تے سہریاں دے لاگ جے نئیں مُکدے
وختاں تے لیکھیاں دے داج جے نئیں مُکدے
نیوندرا وی تَلی اُتے ، قرضے دا بھار اے
بابلے دے بُوہے اُتے چِڑیاں دا ڈار اے
مُک گئیاں سنگتاں تے ڈُونگڑے سلوک وی
چَکیاں دی ٹُک ٹُک چرخے دی کُوک وی

خوف ایتھے تہمتاں تے آفتاں دے دوستا
پِنڈ وچ راج نیں منافقاں دے دوستا
منجی اُتے بہنڑ والی رِیت نوں تروڑئیے
رسماں دی لج پچھے خون نہ نچوڑئیے

زخماں دے کجنّے نُوں جُھوٹڑے دلاسڑے
فکراں دے سِراں اُتے پگّاں دے وٹاندرے
پھُوہڑِیاں ، ترڈیاں تے رَل مِل بیٹھنا
اندراں دا کھوٹ اساں اندرے چ رکھنا
گلیاں دا بھر بھر خون نال وگنا
غیرتی دے ناں پِچھے کُڑیاں دا کُسنا
پرہیوں دے فیصلے تے سڑنا تے کڑھنا
مُول نہ مجال ساڈی ، ظالماں نوں ڈکنا
چودھری دے حق وچ ہر کِسے بولنا
لمبراں دی بیٹھکے تے بھاگڑی دا چیکنا
قتلاں دے وَیر ایتھے زِمیاں دے جھگڑے
جائی جائی دھڑیاں تے بَنّیاں دے جھگڑے
کسے نوں رلاونا تے کسے نوں نکھیڑنا
چُغلی دے چسکے تے دوزخاں نوں سہیڑنا
جَٹ تے دھٹائی ایتھے پرہیوں دے جِج نی
مُورکھاں دے ہتھ وچ بھَلیاں دی لَج نی
لُچیاں لفنگیاں دے من پرچاوندی
گل پھَپھّا کُٹنی دی نِیاں پئی چُکاوندی
گل پے جاندے ایتھے رشتے ڈِھنگانڑیاں
جیِنْ جوگا چھوڑیا نہ اُدھلی نوں میہنڑیاں
وسدا جہان اے پریت نال سنگیا

چودھری دا جوڑ کیہ مَسیت نال سنگیا
کیوں پربند ایتھے خُطبے نیں رِیت دے
گھر دِیاں خُندقاں تے جھگڑے مَسِیت دے
مُلاں دی پوتری تے کوݨ کرے شک جے
چوغیاں دے ہیٹھ لُکے ، کیہڑے کیہڑے حق جے
چِیکدے خطیب پِچھے کوݨ پیا بولدا
ہِک وچ بَہتّراں دے رنگ پیا گھولدا
وَنڈ کے نمازیاں نوں، صفاں پیا چِیردا
ویانک گیاں سَوتراں تے پِیلکاں لکیردا
اکھیاں نوں چوہبدے ترینگلاں دے ترکلے
پوہلیاں دے نال ساڈے ہتھ گئے وئوہندرے
فکراں نیں مارِیاں نیں گلھاں اُتے نُونہدراں
مرضاں پچھاڑیاں نہ دِلے دیاں مِتراں
پیراں دیاں چِکیاں دے پُڑ گھَس گئے جے
ہتھاں دیاں چھالیاں چو لہو رِس گئے جے
ہوئیاں نہ قبول کدے ساڈیاں دعائیں جی
فیر کیہڑا ٹک اے ، شریٹیاں دا سائیں جی

(سُنیاں تے شیعاں وچ بھیڑ جے نئیں مُکدے
مذہباں دی گَنڈ پِچھے ، روٹیاں دے جھگڑے
سَچیاں ، سیاݨیاں دے ، مونہہ نہ مُلاہجھڑے

ڈنگراں دے نال ایتھے ڈنگراں دے ٹاکرے)

سچ مُچ دُکھڑے تے جھوٹ موٹ ہسنا
بیلیاں ، ترنجاں وچ پینگھ دا کیہ جھُوٹنا
دُکھاں دا علاج ایتھے کُئی وی نئیں جانڈا
نِکا نِکا دُھخدا میں عُمراں نوں کھاوندا
مرضی دے جِینڑ وچ مرضی دے جوترے
کُئی وی نہ آکھے میرا کم تیرے گوچرے

جگ دیاں رسماں تے کونڑ بول سکدا
رِیت دیاں بَدھیاں نوں کونڑ کھول سکدا
رشتے منگیتراں دے ہوئے کدی پک نی
پَل دی جوانی اے تے ورہیاں تے ٹک نی
چِھج گئی اے چُنیاں دی لیر لیر گل کے
پگڑی دے وَل گئے مُک وَل وَل کے
ڈھلیاں جوانیاں نیں ہتھ کدوں رنگنڑے
رسماں دی سُولی اُتے بُت کدوں ٹنگنڑے
دل والا بھیت اسیں کھول جے نئیں سگدے
وَڈیاں دے مونہے اُتے بول جے نئیں سگدے

باجرے دی راکھڑی دی ہُوک تے کیہ مرنا

مِل جے نئیں سکدا تے کُوک تے کیہ مرنا
کھیڑیاں دے بوہے اگے جوگ کیہ ہَسیڑنا
اَڑ گئیاں زُلفاں دے وچ کاہنوں پھسنا
گھر دیاں بھونگراں نوں چیتیو وِسارئیے
وکھرے محبتاں دی کَدھ کُئی اُسارئیے
بوہڑی تلے بہن والے چَسکے نوں چھوڑئیے
ماپے آں تے پَیریاں دے رستے نوں چھوڑئیے
راجیاں مہراجیاں دے نخرے نہ چکیے
لمبراں دی بیٹھکے تے پیر وی نہ رکھیے
لَے کے بغاوتاں نوں چوک اُتے بولیے
پرہیوں دے فیصلے نوں مُول نہ قبولیے
نال دیاں بندیاں نوں پُچھیے نہ دَسیے
چھڈئیے گراں ، پرآں شہر وچ وَسیے

(۲)

شہر وچ آکے میں جفراں نوں جالدا
کُئی وی نہ لبھے مینوں آپنے خیال دا
بٹ بِٹ چہریاں نوں تکدا میں بھالدا
کوݨ ایتھے اوپرا تے کوݨ میرے نال دا
رَل مِل بیٹھنا نہ تاک بوہا کھولنا
آہنڈیاں ، گواہنڈیاں دے بھیت نہ پھرولنا

دکھ سُکھ دُوجیاں دے مُول نہ ونڈاوݨا
آپݨا ای کرنا تے آپݨا سنوارنا

شہر دیاں رونقاں دے مُونہہ نہ مُہاندرے
سانولاں دے سِکیاں نوں پارکاں دے دھید ھرے
چودویں دا چن نیّوں چانݨی کھِلاردا
تاریاں دا ہار وی نئیں رات نُوں سنگھاردا
سڑکاں دی لُک وچو اگ پئی نِکلے
گڈیاں دا دھوں پیا موسماں نوں چھِلکے
مَتھے اُتے بِندیاں نہ اُٹھو اَٹھ گُت نی
کھوہ لئی اے چَھتیاں نیں مکھڑے دی رُچنی
رُلدی اے سڑکاں تے جائی جائی پَت نی
کُڑیاں دے ہتھ وچ مُنڈیاں دے ہتھ نی
حق پئی منگدی ایں تَن دے چروکنے
بوریاں چوں اُدھلیے ، ہِند دیئے سوکنے
مُک گئی اے شہر وچو غیرتاں دی حد نی
گلیاں محلیاں چوں کوٹھیاں دی سَد نی
نال مجبوریاں دے بَنھ بَنھ رکھیاں
باندیاں وسیب دیاں ہر کسِے چکھیاں
رات پئے رنگدے نیں گھبرو جہان دے
بول گیاں جُتیاں دی واج نہ پچھانڑدے

دھو دھو زُلفاں نوں ہارنا سنگھارنا
جھوٹھ موٹھ نچنا تے جھوٹھ موٹھ گاونا
پَٹّے ہوئے مُکھڑے تے چُمیاں پٹاونا
پیسیاں دے ڈھیر اُتے نچ نچ آکھنا

تک دِھن ، تک دِھن ، تک دِھن تک وے
وَل پیا کھاوندا اے وَنگے جیا لک وے

نشیاں دی شام پِچھے غضباں دا وَینْ اے
کِسے دی کُئی دِھی اے ، تے کسے دی کُئی بھینْ اے
رُک گئی اے واج فیر طبلے دی تھاپ دی
مرگئی اے جِینْ والے راگ نوں الاپدی
ناں اوہدا کنجری نہ ذات اوہدی کنجری
جگ دیاں کنجراں بنا چھڈی کنجری

مُل دی دیہاڑ ایتھے ، وچ رات مُل دی
مُل دا ای ویکھنا تے گل بات مُل دی
ککھ جنیاں مرضاں تے لَکھ دی دوائی اے
شہر دا حکیم جیویں ذات دا قصائی اے
گڈیاں چ سَجیاں نیں سوہنیاں تے سِیاں
گھڑیاں دے دھوکڑے نہ تھلاں دیاں ڈَسیاں

پارکاں نوں جاوندی اے ہیر پئی ہَکلڑی
کیدڑو دی مُول جے نئیں دال ایتھے گَلدی
چُوچکے نوں رانجھڑے دا بڑا احترام جے
چونڑِیاں چرانڑِیاں نہ ہووٹا غلام جے

چوریاں، چکاریاں تے ڈاکیاں دے خطرے
جائی جائی گولیاں دھماکیاں دے خطرے
چلدی اے ریت ایتھے اجے وی فرعون دی
وَا وی نئیں لگی سانوں نَبیاں دے آوَنڑ دی

فوج وچ چڈھڑاں دی قوم چیئرمین اے
گامنڑ مُصَلیے دا پُت بَٹ مین اے
مُول نہ قبولدا کُئی تھاں دی برابری
ذات دی برابری نہ ناں دی برابری
بھوئیں دیاں کَنڈھیاں توں مار جائیے چھال ووے
دَسیے نہ بَندیاں نوں اندرَے دا حال ووے

شہر بھانویں پِنڈ ہووے چین نہ قرار جے
جس پِلّے سُتے اسیں لَک وِچکار جے

۱۹۹۷

گِراں دے گاہنڑے

گراں دے گاہنڑے
نیں کچے کوٹھے
تے ڈھوک ڈھلّے
ایہہ کچیاں گلیاں
ایہہ بوہڑ، پپل تے کیر بنّھیں
چنہاں دے پانڑی تے واہندی کَسّی
ایہہ کسّی اُتے نَوھانڑ آئیاں جوان کُڑیاں
اجانڑ جاتک !
گراں دے گاہنڑے نیں واہندے جوڑے
ایہہ گائیں ، مَجھیں

تے بھیڈ بکری
اصیل کُکڑ تے تازی کُتے
ایہہ کچیاں کدھاں تے ڈھیر پَہُو دے
ایہہ داند ٹیشن تے تھاٹِی آلا
دھیان واگی
حبیب مُنڈا کراہ تے بیٹھا

گراں دے گاہنٹے
شرینہہ دے بُوٹے
پھُلاہ دے جنگل
دھریک کِکّر
تے کِکرے اُتے کوئیل کُوکے
چنڈُوہر بولَے
ایہہ پکّے کوٹھے، ایہہ پکّیاں گلیاں
مَسیت پکّی تے پیڈے لَینٹر
سڑک دے وَلّے، موبَیل سگنل
گراں چ واڑے گئے نیں کِتھو

گراں دے گاہنٹے
نیں کچے کوٹھے
تے ڈھوک ڈھلّے!

اَدّھ اَدّھ چیتَر

اَدّھ اَدھ چیتَرے
رُت بھَئیں اگلی

وَس وَس بدلاں
مَچ مَچ کنڈگاں
کھِڑ کھِڑ سریوں

تندتند نِسری
کھِنڈ کھِنڈ کھَلے

مار مار ساولاں
لَچ لَچ ٹاہنیاں

گڈھ گڈھ ڈُسیاں
پُرے دیاں جھکھڑاں
پاپا کھُراں
سَمّے دِیاں چِڑیاں
رکھ رکھ آہلنڑے
دیئوں دی بھمیرڑی
لگھ لگھ نیڑیوں

نِگھے نِگھے جُثیو
لاہ لاہ بھگلاں
لہہ لہہ پانڑیو
ڈھل ڈھل کَکراں
جم جم مھوکڑی
ودھ ودھ کھِرلی
چڑھ چڑھ بنّیوں
بنڑ بنڑ سپنڑی
لہہ لہہ دَندِیو
پھُل خشبوئی دے
سُنگھ سُنگھ پکھوآں
بہہ بہہ پُملاں
گا گا ڈھولنڑیں

وِنّی

جس مَن دیاں گُڈیاں سِیتیاں
جس مَن دے پلنگ سوہائے
جس بھَگلی وچو آکھیا
میرا بھیت نہ جَپِّیں مائے
جس وِنّی تے پائیاں لعنتاں
جس آکھیا جلتا ٹھاہر
جس دِلّو نہ کھسَم قبولیا
جِدے اُتے وسیا قاہر

او کھِرلی وانگ پکھیرواں
او کدی نہ بنٹی رکھیل
اوہدے نانویں لگیاں تہمتاں
اوہدے مَتّھے کوہڑ متھیل
او اَتّھر ! سیک ہواڑھ دی
جوں سُولاں پوے تریل
جوں کچّی سریوں نِسرے
جوں پھُٹے کٹّک کتیل
یا کھُدری چُپ چُپیتڑی
یا مَن دا روگ چتَیل

اُوہدا حُسن سیونکاں چٹّیا
او نہوں نہوں کھادی گئی
اوہدی پیرِی بجّھیاں رَسماں
او کُڑی تَراڈی گئی

تُوں سورج ایں

تُوں سورج ایں تینوں کیہ دسیے
اسیں ایہ کیہ سوچدے رہندے آں

کیوں نیندر نئیں پیندی راتاں نوں
کیوں شوق اے تارے ویکھنڑ دا
ساڈے سِر تے لکھاں مصیبتاں نیں
سانوں ڈُونگیاں مرضاں لگیاں نیں
ساڈے دل وچ سِکاں پیار دِیاں
کُجھ اندرو سڑ کے سواہ بنڑ گئے
کُجھ تتِیاں واواں باہر دِیاں
ساڈی اکھ نئیں لگدی چِر تائیں
سانوں خورے کیہ کیہ رَولے نیں
اکھیاں وچ نھیرے رہندے نیں

ہوٹھاں تے چُپ دے تروپے نیں
ساڈے پیار دے بندھن ٹُٹے نیں
ساڈے پھُل کتاباں چ سُکے نیں

توں سورج ایں تینوں کیہ دسیے
اسیں ایہ کیہ سوچدے رہندے آں

تُوں دُکھ دے درد نوں کیہ جانے
تُوں چِرکا جاگ کے آوندا ایں
تینوں سُکھ دی نیندر پیندی اے
سانوں سُکھ دی نیندر پیندی نئیں
تُد تکیا اے کدی آ کے تے
ساڈے گھر دِیاں کچِیاں کندھاں تے
پئے نھیرے راج کریندے نیں

توں سورج ایں تینوں کیہ دسیے
اسیں ایہ کیہ سوچدے رہندے آں

اجے ٹھَڈِیاں تتِیاں لوآں دی
اجے سُدھ ناہی کئی خشبوآں دی
اجے ساول پیلک ماری سی
اجے پَتری کچی دھاری سی

اجے بھید ناہے سمجھے پھُلاں دے
اجے مونہہ ناہے کھُلے گُلاں دے
بے مِہر ہواواں دیس دِیاں
ساڈی پتّی پتّی رول گئیاں
ساڈے رنگ تے روپ سواہ بݨ گئے
ساڈے سِر تے دُھپاں بول گئیاں

تُوں سورج ایں تینوں کیہ دسّے
اسیں ایہ کیہ سوچدے رہندے آں

اسیں بہہ کے پِنڈ دیاں لوکاں وچ
کیویں کُوڑ پسار پساردے آں
ساڈا اندرو جِی کباب ہویا
اسیں اپݨا درد لُکاوݨ لئی
اُنجے ہسدے کھیڈدے رہندے آں

تویں سورج ایں تینوں کیہ دسیے
اسیں ایہ کیہ سوچدے رہندے آں

ساڈے دل دی لِکھی تختی تے
ایس جگ دے چِکڑ ملے گئے

ساڈے نقطے بے ترتیب ہو گئے
ساڈے حرفاں وچ پے رَلے گئے
تینوں اگ دیا بھانبھڑا کیہ دسیے
ساڈے کیویں زور تروڑے گئے
اسیں درداں سنگ دُھرکیندے رہے
ساڈے ہَتھ تے پیر مروڑے گئے
وہندے دریا دِیاں چَھلاں وچ
ساڈے کیہ کیہ سُفنے روہڑے گئے
ساڈے کوُلو پینڈے کُھنجے ناہِہ
ساڈے رُخ کُجھ اِنج دے موڑے گئے
ہر پاسیو ٹُکھ پرتاوندے رہے
ہر پاسیو ہَٹکے ہوڑے گئے
اسیں مارے خوف دے چُپ ہو گئے
اسیں رِیت پرِیت دے بَدھے رہے
ساڈے ہوٹھ تے مونہہ لِتڑیندے رہے
اسیں جِبھ دے تلے دبے رہے
اساں پہلی بولی بولن دے
جو دُکھڑے جالے بھُلے ناہِہ
اسیں مارے جھولیاں جھکھڑاں دے
کدی سکھ دے جُھولے جُھلّے ناہِہ
اسیں اِنج دے پتھر دل ہو گئے
اسیں ٹُٹدے ٹُٹ گئے کُھلے ناہِہ

ساڈی جِبھ دے چھالے پھسدے رہے
ساڈی چُپ دے جندرے کُھلے نانہہ
سَے جتن کیتے زندگی نیں
ساڈے دل چو ہُوکاں اُٹھیاں نانہہ
ساڈے سِر تے اَنبر بھکھدے رہے
ساڈے نیل تے ندیاں سُکیاں نانہہ
ساڈے دھرتی پَیر نَپیندی رہئی
ساڈے روکیاں لَتاں رُکیاں نانہہ
ساڈی گل نہ مَنِیں اکھیاں نیں
ساڈے دل دِیاں اَڑیاں ٹُٹیاں نانہہ
سانوں نگروں واج سُنڑیندی رہئی
ساڈے وہم دَلیلاں مُکیاں نانہہ

توں سورج ایں تینوں کیہ دسیے
اسیں ایہ کیہ سوچدے رہندے آں

اسیں ٹُردے راہو گُراہ پَے گئے
ساڈے سِر پرچھانویں نھیرے دے
سانوں لَو نہ لگدی تارے دی
ساڈے سِر تے بدل گجدے نیں
ہُنڑ تیرے پیار دلاسے وی
سانوں مُول نہ چنگے لگدے نیں

تُوں جَھٹ وچ چِیریں فلکاں نوں
تیرے پل وچ پینڈے مُکدے نیں
اسیں لوک مسافر دھرتی دے
ساڈی اکھیو منزل اوجھڑ اے
سانوں مِیل دے پتھر دِسدے نئیں
اسیں ٹُردے ٹُردے تھک پئے آں
ساڈے دُکھ دے پینڈے مُکدے نئیں

توں سورج ایں تینوں کیہ دسیے
اسیں ایہ کیہ سوچدے رہندے آں

ساڈے دُکھ کُتّی ڈَردیاں چُکدا نئیں
ساڈے دُکھ کُجھ اِنج دے بھارے نیں
جدوں درد کہانڑی لِکھدے آں
ساڈے ہتھ وچ کاغذ روندے نیں
نالے سیاہی دے سَوتر سُکدے نیں
دل ڈُب ڈُب جاندے اکھراں دے
ہَانہہ لہہ لہہ جاندے سطراں دے
ساڈے ہَتھِیں قلماں چِکیدِیاں
جُثے وچ فِکراں کَھولدِیاں
مُونہاں تے بُورا پیندا اے

تینوں کیہ دسیے اندرو اندری
سانوں کیہڑا غم پیا کھیندا اے
دُکھ ہِک ہووے تے دسیے وی
کیہ دسیے روگ حیاتی دے
سَے غم نیں ساڈی جِندڑی نوں
گِنڑیے تے گِنتر ہوندی نئیں
ماہ پَوہ دِیاں وسدِیاں راتاں وچ
ساڈے ڈیرے لُگیاں راہواں تے
ساڈے گھر وچ روٹی پکدی نئیں
ساڈے تَن تے لیِڑے فِکراں دے
ساڈے پَیرِیں جُتِیاں غم دیاں
سانوں لُگ پئی مارے ڈھوکاں دی
ساڈے سِر تے چادر سوچاں دی
سَے غم نیں ساڈی جِندڑی نوں
گِنڑیے تے گِنتر ہوندی نئیں

کدی لَہہ کے کُھلیاں امبراں تو
ساڈے ویہڑے قدم رکھ تے سہی
بےمِہریا دُورو لنگھدا ہیں
تُوں نیڑے ہو کے تک تے سہی
جدوں خاص نماشاں پَے جاونڑ

تُوں ساڈے گھر دے بُوہے تے
کدی آ کے چا آواز کرِیں
ساڈی وحشت تو تربھکنا نئیں
میں گھر دا بُوہا کھولاں گا
تینوں نھیرے دے وچ دِسنا نئیں

۲۶ جون ۱۹۹۴

چن دی مِٹی

(توقیر رضا دے ناں)

چَن دی مِٹی تے کدی نئیں اُگے
امب دے بُوٹے ، ساوِیاں مرچاں
روڑی کنک، جمانہہ دا ساگ
وِنڑیں دے پتر، نِسری کھکھڑی
موہرا ٹُنبا ، ینڑیں پِلیاں
ساوا ہرمل ! تے دھمیّاں دے کوڑے بِی

چَن دی دھرت تے کدی نئیں گھُلی
چڑھدے پاسیوں پُرے دی وَا
چَن دی مِٹی چو کدی نئیں نُچڑے
راوی ، سُتلج ، دریا ے نیل
چَن تے آکے کدی نئیں وَسّے

چِٹے بَدل، کالیاں ہاٹھاں
ہاٹھاں اُتے کدی نئیں پئیاں
رنگ برنگیاں پینگھاں

چَن دی مِٹی چو کدی نئیں اُٹھی
مِٹی دی خَشبو
چَن دے پربت اُتے بُڈھڑی
کدی نئیں چرخا کَتیا

گوہڑے، ترنجاں، پُھٹیاں اوتھے
کدی نئیں لوڑے پئیاں
چَن تے کدی نئیں پئی وساکھی
کدی نئیں لوہیاں سَڑیاں

کدی نئیں ماہ دِیاں رُتاں پھریاں
کدی نئیں چڑھدے چیتر!
کدی نئیں سِری دی اکھنڑیں اندر
بہہ کے پکھنڑیاں سُوئیاں
کدی نئیں گڈیاں ہارن مارے

کدی نئیں دِل تَر بِھکے
کدی نئیں چِمنیاں دھوئیں چھوڑے
کدی نئیں دُھنداں پئیاں

شِکر دوپہریں تتّیاں تیہراں
کدی نئیں لنگ جھلوئی
کدی نئیں جَمے ککّر اوتھے
(سُون سکیسر آلیاں وَاواں)
کدی نئیں جُتّے ٹھارے

چَن تے کدی نئیں پہاڑ کھَٹیتے
کدی نئیں سڑکاں بِنّیاں
چَن دے موہڈیاں اُتے مشیناں
کدی نئی گَدھوے پائے

چن تے کدی نئیں بنّے ترحدے
کدی نئیں لگیاں بُتیاں
کدی نئیں پچھلی راتیں آ کے
جہازاں بمب وگائے
چَن دی مِٹّی کدی نئیں کئیں دے قرضے تلے آئی

چَن دِیاں ناڑاں وِچّو کِسے، کدی نئیں خون نچوڑے
آئی ایم ایف دِیاں چَن دے اُتے کدی نئیں لِگیاں مُہراں
چَن تے لِیکاں ٹَپ کے فوجیاں کدی نئیں ٹُھڈے مارے
تھاؤں تھائیں سپیکر اوتھے، کدی نئیں سِر وچ لَتھے

(زِمّی دے پانْی نوں گھدرا کے
چَن تے جاوَنْ آلیا شالا
تینڈے ہتھو! چَن دے مونہہ تے
کدی نہ پونْ جَھرِیٹاں!)

اوکرے

گُوڑ اکھراں دے اوکرے تاریخ ساڈی
اَتے اوکرے وی سَیلّاں دِیاں کالکاں دے
کدی سونے دا پاݨی وی ترونکیے تے
کالے اکھر سنہرے نئیں ہو سگدے

گُوڑ اکھراں دے اوکرے تاریخ ساڈی

اُوہا ہتھ اُٹھے ساڈی دھرتی تے
جیہڑے بُتّاں دیاں گنّاں وچو مُرکیاں تے
رہے نگّے وچو نتھلیاں کھوہݨے تائیں
اُوہا رَنّاں دیاں لِبھّاں وچ رُدّھے ہوئے ہتھ
تاج محلاں دیاں کدھاں نوں اساردے رہے

گُوڑ اکھراں دے اوکرے تاریخ ساڈی

گھوڑی پالاں دیاں پُتراں دیاں پُتراں نوں
لبھے بنگلے تے بھوئیں سرکار ولوں
فیر پِنڈاں دے پِنڈ لتاڑ کے وی
تَس بُجھی نہ انہاندیاں اکھیاں چو
بھُکھ نکلی نہ کدی چوہدھریمیاں دی

کُوڑ اکھراں دے اوکرے تاریخ ساڈی

ساڈی دھرت پٹینچُو کٹکاں دی
پرَت ماری اے ایسدی باہرلیاں نیں
دُھر پیو جے لاڈ مکالڑے دا
ترَے چُوکیاں گُٹھاں دے بھیڑ پا کے
شہ دیندا وَے ظالماں تے غاصباں نوں

کُوڑ اکھراں دے اوکرے تاریخ ساڈی

(ہیرو لکھے جے حملہ آوراں نوں
اوس قلمے دی سیس نوں بھاہ لائیے)

ساڈا کم سی چنّےَ دیاں پربتاں نُوں
پا کے واگلے بھکھے ہوئے سورجاں دے
کھُلے مونہے اُتے اَنڑِیاں بھار رکھنا
روک چھوڑنا ڈھلکدیاں برفاں نوں
سیاہ چین دیاں اُچیاں پہاڑاں تے
لاگے وسدی تاریاں دے قوم ساڈی

کُوڑ اکھراں دے اوکرے تاریخ ساڈی

بُھلیکھا

رات ادھواٹڑی
لَو دے اجھولڑے
چَن جیویں داتری
گھوہ موہ چانٹی
چھائیں مائیں ٹُکھڑے
موئیں دوئیں مِتراں
نین پئے سِکدے

ہُٹھ ہُٹھ ماہلے

ہُٹھ ہُٹھ ماہلے
گُڈِیاں کھِٹاہلے
اُچی اُچی سَرگیں
تاریاں دی لوئی تے
ہوٹھیاں دے پَینڈڑے

جھگّو آلا لانڑاں
گج گج لمکے
مَنڑاں دِیاں تُوڑِیاں
لِختاں دے بھاڑے
موری آلا پَیسہ
نھیریاں دے بیلڑے
گِدڑی ہوانکدی

بِیڑ گُھٹی موسماں
دِل پیا خوفدا
ینہاں دیاں سَمیاں
وِلھ پھَلیاڑِیاں
بھورا بھورا ساکلی
ڈِھنگراں تو کھوہ کھوہ
ہتھ گئے ولوہندرے

ہُٹھ ہُٹھ ماہلے
گُڈِیاں کھِٹاہلے

اڑانگ

گُڈی گُڈا پٹیا
وَس مینہاں چٹیا

گُڈا گُڈی لوئی تے
وَس مینہاں چھوئی تے

سُکّیاں بَنھوڑِیاں تے
سُک گئے ڈھمک وے
کال پیا ساولاں دا
گُنڈ ہوئیاں زِمیاں تے
بَجھ گئی کھلیپڑی
ہاٹھاں چو اڑانگ تیرا
بُک بھرَے پانیاں دے
وِیٹ وِیٹ زِمیاں تےَ
بَنّا بَنّا ، جُوہی جُوہی

نِکے نِکے کھبلَے تَے
چھیڑ چُگے ہَرناں دا
سَمےّ دے کھلاتڑے تے
نِکے نِکے پھُل پونڑ
بَنّیاں چو مونہہ دیہن
دَب سُلّوں ناڑ کے
بُلوآں دی تَس بجھے
سَہکدی دے مونہَیں وچ
تتلی دے پَراں اُتے
وَس مینہاں چِٹیا

گُڈی گُڈا پِٹیا

روڑا

سہک سہک تسیاں
جیٹھ ہاڑھ سَمیاں
سُک سُک ٹاہنیاں
ڈَھہہ ڈھہہ پَتراں
کھہہ کھہہ دُھپڑی
لُوں لُوں چمڑی
تھل بھَور بھُوکدے
سُکیاں وِلُوہنیاں
اکھِیاں جھلُوٹھیاں
چِیک چِیک بِنڈیاں

امبراں نُوں چُکیا
سِک سِک پاٹیاں
بولیاں ٹٹیہرِیاں

(ہِک دن اتھرُو
سجری تریل دا
سُلوواں تو ہُریا
وَسّ پئیاں رحمتاں)

ویلیو کویلیو

ویلیو کویلیو
چِت پئیاں فکراں

ویلیو کویلیو
اکھ میری اُگھڑی

ویلیو کویلیو
کالجے نوں گال گال

ویلیو کویلیو
ساڑ ساڑ اکھیاں

ویلیو کویلیو
رات دے اینندرے

ویلیو کویلیو
کُنڈی میری کھڑکی

ویلیو کویلیو
بوہے دِھکے جھکھڑاں

ویلیاں کویلیاں
سجناں دے آݨ دے

ویلیاں کویلیاں
پائے نیں بھُلیکھڑے

موہنہ پئی دُنیا
(ا)

ویکھ ویکھ نیڑیوں
پا پا اَونسِیاں
ٹور ٹور مِتراں
پَے پَے غَشِیاں
ڈوہل ڈوہل اَتھرُوں
پال پال سَدھراں
سانبھ سانبھ رَکھیاں

کر کر گُتلاں
کھول کھول میڈھِیاں
مانجھ مانجھ تھالیاں
رکھ رکھ کانساں
گھول گھول پِٹیاں
دے دے گِلوڑِیاں

لِت لِت تَلنڑی
مَل مَل وَٹیاں

کَپ کَپ پَنڈڑے
چِیر چِیر ندِیاں
پُنڈ پُنڈ پاٹیاں
بھر بھر گاگراں
لا لا گُچھڑے
ساہ سَت سُکیا
ویکھ ویکھ سُفنے
ساڑ ساڑ نیندراں

مُونہہ پئی دُنیا

(۲)

مُونہہ پئی دُنیا

جھپ جھپ نھیریاں
تَک تَک تاریاں
سِک سِک نیندراں
بال بال دیویاں
ٹھار ٹھار سَمیاں
اَٹھ پاہر صدیاں
سوہ ساہ دِلڑی
مَر مَر جُوندیاں
نِت نِت جِندڑی
ٹنگ ٹنگ سُولیاں

مُونہہ پئی دُنیا

(۳)

مُونہہ پئی دُنیا

کَپ کَپ ناڑ کے
گھڑ گھڑ قلماں
لِکھ لِکھ تختی
ڈَھہہ ڈَھہہ ٹُھمکے
چِھک چِھک حاشیے
مَل مَل پوچڑے
پا پا اوکرے
جوڑ جوڑ اکھراں
ٹُھپ ٹُھپ پھُوہڑیاں
کج کج بستے
سامھ سامھ کاپیاں
دھو دھو وردی
بݨ بݨ افسر
کر کر لگھیاں
ویکھ ویکھ سُفنے !
مونہہ پئی دُنیا

(۴)

مُونہہ پئی دُنیا

چھوڑ چھوڑ وطناں
چا چا بکسے
بہہ بہہ ٹانگیاں
نَپ نَپ گڈِیاں
ٹوہ ٹوہ رستے
وَنج وَنج ٹیشناں
کھا کھا دِھکڑے
لَبھ لَبھ نوکری
سُݨ سُݨ جِھنڑکاں
مُڑ مُڑ وطناں
آ آ چیتڑے
بہہ پَردیسیوں
پا پا چِٹھیاں
دے دے تَرلے
کر کر زارِیاں
مُونہہ پئی دُنیا

(۵)

مُونہہ پئی دُنیا

کھا کھا چھمَکاں
مار مار نُوندراں
چِھل چِھل چمڑی
پا پا سنگلاں
بنھ بنھ پوکھڑی
لاہ لاہ لیرے
بھَن بھَن ڈکرے
جَر جَر تاڑ کے
لہو لہو اکھیاں
جَم جَم کَکراں
سہہ سہہ سوکڑاں
جال جال اوکڑاں

کَپ کَپ آندراں
کوہ کوہ کالجا
اَنج اَنج گالیا

مُونہہ پئی دُنیا

(٦)

مُونہہ پئی دُنیا

پھُٹ پھُٹ زِمیوں
لہہ لہہ عرشوں
جُوہی جُوہی بھُوئیں تے
بھَیں بھَیں ننگیاں
کَٹ کَٹ کھِجلاں
وَڑ وَڑ گھُرہیاں

کھوِہ کھوہ پَتراں
کَج کَج شَرماں
کَل وَل اکھیاں
ڈَور بھَور گُنگیاں
کر کر شارتاں
سِکھ سِکھ بولیاں
اَڑ اَڑ اکھراں
لِیکیاں ،پلِیکیاں
جوڑ پئے سطراں

ہو ہو وَلٹی
بَݨ بَݨ سامِیاں
پا پا کوٹھڑے
ٹھوک ٹھوک تُھوہنڑِیاں
چھَت چھَت پکَھلاں
چھوڑ چھوڑ گلیاں
بہہ بہہ بھونگراں

لا لابوہڑیاں
جُتّ جُتّ جوگاں
کھَٹ کھَٹ بَنھیاں
واہ واہ زِمیاں
گڈھ گڈھ کنڈاں
پال پال گھوڑِیاں
لَد لَد جِنساں

لالا مَنڈیاں
سِکھ سِکھ پینترے
بݨ بݨ دَھنتر
چھاپ چھاپ روکڑے

کَپ کَپ ٹاہلیاں
ویچ ویچ لکڑی
گھِن گھِن ویگناں
دُھوں دُھوں پھیپھڑے
بال بال گوندراں
تا تا بھَٹھِیاں
نَس نَس گاہندھری

مُونہہ پئی دُنیا

(۷)

مُونہہ پئی دُنیا

لا لا کرڑُکیاں
نپ نپ پکھنڑُوں
کھیڈ کھیڈ رِڈیاں
بنھ بنھ شرطاں
جِت جِت بازِیاں

بھن بھن آکڑاں
وَل وَل شملے
چڑھ چڑھ گھوڑیاں
سیدھ سیدھ نیزیاں
پَٹ پَٹ کِلیاں

کُٹ کُٹ ڈھولکاں
گا گا جُگنی

پا پا بھنگڑے
بہہ بہہ دَاریَاں
چا چا قسماں
لا لا لُچِیاں
ویکھ ویکھ خَطیَاں
بھال بھال ساہِیاں
مار مار ہانگرے
چھوڑ چھوڑ کُتِیاں

پا پا راہِیاں
رکھ رکھ جلسے

جوڑ جوڑ بَلداں
مار مار گولڑے
چھِک چھِک پَنڑیاں
دھن دھن جِگرے
دَاند ہَستا لیے

مُونہہ پئی دُنیا

(۸)

مُونہہ پئی دُنیا

پار دریا تو
لَتھیاں نیں بیڑِیاں
بھر بھر ریفلاں
فوجیاں دے دستے
ازلاں تو ہاتڑے
ویکھدے نہ چاکھدے
نپ کے بلونگڑے
کَچیاں چباوندے
فصلاں لِتاڑدے
مُوزِیاں دی دھرتی
بولدے نہ چالدے
اگے اگے نسدے
گھوڑپال اَوترے

مُونہہ پئی دُنیا

؟

اَگیں لگیاں کُھوہ کھٹِیندن؟
جھکھڑ گھُلیاں دِیوے بَلدِن ؟
مَوتے اگّے ہَتھ کھلوندا ؟
کانگاں اَگّے بَن بھنِیندن؟

اُکھر دِتیاں دھرت پَٹیندی ؟
لُکیاں، چھپیاں ننگ کَجِیندا؟

گلّاں سُنڑیاں پُوری پوندی؟

سوچ کُئی اوپری

سوچ کُئی اوپری
سُتی ہوئی دیہاڑ وی
نِگھی نِگھی دِیگری
تِپیاں تندوریاں
جاگ پئی اوتری
سوچ کُئی اوپری

دھووِیاں دے نال نال
کھا کے ولاکڑے
دِلے نُوں دھوآنکھدی
سوچ کُئی اوپری

سینے وچو اُگھدی
مغزے چو پھُٹدی

دِلے دی ہواڑھ چو
نِکی نِکی دُھخدی
مَتھے اُتے جُھرڑی
وِینہاں وِچ وہئی ہوئی
بڻ بڻ اَتھرو
اَکھیاں چو وَگدی
سوچ کُئی اوپری

کڈھ کڈھ دندِیاں
وَٹ وَٹ چِیسِیاں
دُھوت مُوت مَچھری
بھَو شاہ کالڑی
بَڻ کے ڈراوڻی
کھَہہ کھَہہ نیڑیوں
گھُور گھُور ویکھدی
سوچ کُئی اوپری

مَنجی دی پَواندِیو
پا پا چُوہنڈِیاں
مار مار آرکاں

بھَن بھَن پاسڑے

مَنجی دی سِراندِیو
دے کے بھواٹی
مُونہے بھار سَٹدی
سوچ گُئی اوپری

جُتّے دِیاں آندراں
بانہہ تے ولیٹھ کے
کوہلُواں تے چاڑھ کے
دُکھاں دی پرات چ
لہو ساڈا بیڑکے
کالجے نُوں پیڑ دی
چِتھیاں نُوں آکھدی
سَمّے دِیاں سُولیاں تے
جُونڑ کیہڑا سَو کھڑا

پُھٹِّ

سِر سِر اُچّی پُھٹّی وِدّھی
وَدھ وَدھ ہو گئی جھنگ
مَسکیناں دی بالی اپٹا
کج نہ سَکی ننگ

نازک جٹّی

سِر تے بھَتّا
ہتھ وچ لَسّی
نازک جٹّی
دُھپاں چٹّی
ہر کئیں تکّی
تِیلا تِیلا گھاہ دا چُنڑدی
بہہ کے جگ دِیاں گلّاں سُنڑدی
جُھدی ساہندِی
وَلِّیں آنگنڑ
ودّھی وَرِلی
جٹّے نال وَلھیٹی راہندی
گورِیاں اکھِیں
بَگّا رنگ تے کالیاں زُلفاں

تتیاں تیہراں آنْ جھلوئ
بھوُڑھی کیتی

پیَراں وچ پھُٹاڑاں پائیاں
ٹکھڑے اُتے مِٹی مَلی

سِٹیاں اوہدی اَکھ چِنگھاری
جھکھڑاں اوہدی چُنّی لاہی
گَنڈیاں اوہدا چولا چِھکھیا
وَدِھیاں مُنگاں پیَراں دارو پائے گُڑوَلّے
نازک جنّی گھابر گھابر
اوڑک موُنہیں پَرنے ڈّھٹّی
عشق کریندی نال شَزادے
کیہ تُھڑیا سی جنّے کھوہنڑیں
کیہ تک بُھلّی
تخَت تے بہندی عیش کریندی
عقلو تھوڑی ، بِٹیاں رُلّی

بھَیڑا ٹھَرَک عِشق دا جَٹیے !
کئی تَیں جئیاں ، پیَرو تھِڑیاں
وَل نانہہ کھِڑیاں

گیت

تیرے کھوہ تے ماہی کپڑے میں دھووَاں
تُوں کھوہ تے باہویں میں کول بوہواں

آئیاں بہاراں، پھُٹیاں دھریکاں
ونجے نہ آوے، ماہی نہ ویکھاں
اوہ کھوہ تے آوے وت گھر میں ونجاں

سدھراں دی ڈھمھنٹی ، پِیڑاں دی چاکی
درداں دے اَولُو، فِکراں دی گادھی
ہنجواں دے دھوتے چیڑے نِپیڑاں

پے پے کے پانٹی ، چھِک چھِک کے بوکے
دِلڑی دے نازک سَج گئے نیں ورقے
واواں دی لِکھڑی پوتھی پھرولاں

لاہ لاہ کے ساول ، پُٹ پُٹ کے جالے
اکھیاں چو نِترے ، تیرے خیال اے
بھر بھر کے گاگر، پانٹی نُوں جھولاں

تیرے کھوہ تے ماہی کپڑے میں دھوَواں
تُوں کھوہ تے باہویں میں کول بوہواں

ہاڑا

ہُݨ تے تیریاں یاداں نالے
جھوٹھے مُوٹھے وعدے تیرے
میرے بُوہے اُتے آ کے
دستک دیندے پھِردے نیں جوں
میرے گھر وچ عیداں آوݨ
تیرے مر گئے پیار دی سجناں
غم دی پُھوہڑی جئی پے جاوے
ہُݨ تے سورج مار کے ٹُکلی
میرے گھر دے پچھلے پاسیوں
جِیویں چُپ چُپ لنگھدا جاوے
ہُݨ تے رات وی زُلفاں کھول کے
پچھلے پہر نوں !

اپنڑے سبھے زیور لاہ کے
اسماناں دے اُتے رکھ کے
کالیاں شاہ جئیاں ہاٹھاں لے کے
میرے سِر تے آگجدی اے

ہائے جے تُوں کدی آجاویں تے
دھرتی ساری !
پُھل دے نازک گاہنڑے پا کے
اپنڑے آپ نوں ہار سنگھار کے
سوہلاں سال دی ووہٹی بنڑ کے
ہتھاں اُتے رنگ سجا کے
بدلاں نوں سَبھالا پا کے
واواں دے سنگ کھیڈنڑ لگ جئے

ہائے جے تُوں کدی آجاویں تے
رات نوں سُتا ہویا سورج
اسماناں نوں لُگّا چھڈ کے
دن دے سب تھکیڑے بھُل کے
تاریاں دی ایس بھِیڑ چوں لنگھ کے

اوکنڑاں، سوکنڑاں جردیاں ہویاں
میرا آمہمان بنڑے چا !

ہائے جے تُوں کدی آجاویں تے
سارے جگ دے سوہنڑے پکھنڑوں
نازک نازک پَراں دا ہک
تنبو تانڑ کے
کھلے کھلوتے ہی رہ جاوَنڑ
ہائے جے تُوں کدی آ جاویں تے
وچھڑیا ہویا سُکھ او میرا
جیہڑا میں توں شام سویرے
رُسیا رُسیا پھِردا اے جوں
میرے دل دے بُوہے کھول کے
اَنھے گھور اندھیرے اندر
جُتّے اُتے چانڑ پا کے
ساڈا آمہمان بنڑے چا

ہُنڑ تے تیریاں یاداں نالے
جھوٹھے موٹھے وعدے تیرے

اجوکی ہیر

اوس وارث شاہ دی کیہ لِکھیا
گیا ادھ وچ چھوڑ کہانڑی نوں
اساں ہیر پروئی ہِک مصرے وچ
سب گاہنڑے پائے ملکانڑی نوں

پِپلے تلے

پِپلا وے تُوں ڈھیر پُراݨا محرم کُل گراویں دا
بَنھ وی تیری ہاݨی پھاݨی ،تھیوں وی تیرے نانویں دا
بابے ''ہَسنتے'' دا تُوں واقف ، جاݨڑوں ''چَکّو کرنے '' دا
پِپلا تُوں گواہ ایں پُورے پِنڈ دے جُوݨے مرنے دا

جَنجاں چڑھدیاں تکَیاں ہوسن پپلا تُوں وی شوقاں نال
لُڈیاں دے وچ رَلیا ہوسیں ،تُوں وی پنڈ دیاں لوکاں نال

کُڑیاں بھری گھڑولی ہوسی تیرے تھلے چاہواں دی
سہرے گا گا لَتھی ہوسی، سدھر بَھیݨاں ماواں دی
باراں سِنگھی کھینڈدے ہوسن ، گھبرو تیریاں پَڑیاں تے
تُد وی کیتی اے گوڑ وے پِپلا کدی گلاں کھریاں تے
پِپلا دس ناں کدھر گئی اے واج او بھَوکیاں ٹَلّیاں دی
ہالی نال ای لے کے ٹُر گئے روݨق ساڈیاں گلیاں دی

وَینڑ سُنڑیپے ہوسن تینوں چِیکاں ، ہَوکیاں ہانواں دے
جُوندے مُڑ کے آئے نہ ہوسن پُتر رَنڈیاں مانواں دے

اُچی پیشِیں قتل ہویا گھبرو تیری چھانویں تے
اُو ہِک چِیک وی لکھی پئی اے اجے تیکر ہانویں تے
کُل نمازی ٹیکاں لا کے بیٹھے رہے مَسیتی نال
تکدے رہے مقتول نوں کُسدا لِتے رہے پلِیتی نال

پِپلا گل فقیرنی آلی کھول کے دس نا لوکاں نُوں
کس دے ہتھو لُٹی گئی سی بول کے دس نا لوکاں نُوں
فجریں لمبرداراں، ممبراں کیکٹ گل سنبھالی سی
کُل گراں سی سوٹے آلا اُوہا ہتھو خالی سی

پِپلا پینگھاں تیرے نالو کدوں رشتے توڑے نیں
بَنھیں غوطے دے کے ساڈے تارُو کِتھے بوڑے نیں
کیوں کوئیلاں تیرے اُتو اپنڑے ڈیرے چائے نیں
کیں کانواں دے آہلنڑے پِپلا وَٹے مار کے ڈھائے نیں
پِپلا تیرے مُڈھے نالو کچی کُھرلی کدھر گئی
رانجھو دی مَجھ پیراں تلے دے کے مُرلی کدھر گئی

پِپلا پَگاں چادراں آلے حُقے لے کے کدھر گئے؟
بے فکری دے پَلّے بندے ، سوچی پَے کے کدھر گئے ؟

پِپلا وے تُوں واج سُنڑی ایں کدی ایس مَسیِتی چو
وَنڈو حال یتیماں تائیں نکلو باہر پَلیتی چو
پِپلا وے تُوں واج سُنڑی اَیں کدی اوس مَسیِتی چو
پاک علی نُوں حق تے مَنو وَٹّے کڈھو نیتی چو
پِپلا تیرے تِلے تکے سڑدے جھنڈے غازی دے
تُوں وی تے کُجھ پھول نا پِپلا پچھلے قصے ماضی دے

کَیں حویلی پا کے تینوں کڈھو اندر کیتا وَے ؟
کِس نیں ضِداں لا کے تینڈا سوہنڑا جوبنڑ سِیتا وَے ؟

تیرے تلو لنگھن کدی گھوڑے حملہ آوراں دے
داہڑے کِنّوں کِنّوں آ کے کُتے حملہ آوراں دے
دھرتی کھَسنڑ آئے سَن اُو تے بھیہلاں ، ڈوماں لِسیَاں دی
پِپلا کُئیں ناہے ڈَکے اگو رستے حملہ آوراں دے
پِپلا اَج وی روہڑے تے گُرلاٹ پیا وے لوکاں دا
بنگلہ نئیں مہاراج دا ڈٹھا ،ملبہ رُڑھیا ڈھوکاں دا

پِپلا تیرے تلے پئی اے ، جاں پنچیت وڈیرے دی
تیرے اُتے ای ٹنگی گئی اے ، عزت لُٹے مِیہرے دی

دھرنگا

تخت دھرنگا !
حصے برکھے پُورے پُورے پِچھے
ہک کُتا جے کھا کے ہٹے
لکھ کَتورے پِچھے

بھوہ

میں کَدوں ہَل نہ جوترے
میں کدوں بھوئیں نہ واہی

میں رُتیں کنکاں بیجِیاں
میں گڈے ڈھیر کماد

میں ادھی راتیں اُٹھ کے
باگاں نُوں پانٹی لائے

میں ہُجھ ہُجھ گوہا میلیا
پینڈے ہو گئے ہتھ پلیت

میںڈے اُتے مُوتر وِیٹیا
مینوں ڈاہڈی آئی بھرمات

میںڈے پَیرِیں کَھلّے گھاسویں
میںڈے سِر تے اَدھی لیِر

میں وَل وَل جھَمّی ساکلی
میںڈی اکھیں پَے گیا بُور

میںڈی سَونڑَیں وچ کھلاتڑا
میںڈی ہاڑھی وچ بھُٹاک

میں ہَتھِیں کنڈکاں کِپیاں
میں دُھپِیں گاہے گاہ

میںڈے داݨے لَے گئے آڑھتی
میںڈے پَلّے رہ گیا بھوہ

دھن ۸۴

دھن دھرتی اے ماݨ اساڈا
دھن دھرتی اے ماݨ

کُئی نہ بُجھے بُجھارت اِسدی گُنجھل دھار اکھاݨ

دھن دھرتی اے ماݨ اساڈا
دھن دھرتی اے ماݨ

عابد جعفری ، شاہ حیدر *تے باغ کمال دی دھرتی
بابے شاہ مُرادے سب توں پہلَے غزل ورتی
مرزا صاحباں لِکھݨ آلے پِیلو پئے اکھواݨ

دھن دھرتی اے ماݨ اساڈا دھن دھرتی اے ماݨ

بابا پِیلو مہرو وسدا ، ساڈا پِنڈ ہستال
بنّے اُتے بنّا ، رَلے کھیتر کھیترے نال
پِیلو دے پڑ پوتے ساڈی جُوہی وچ مال چگاݨ

دھن دھرتی اے ماݨ اساڈا دھن دھرتی اے ماݨ

شاہ چراغ تے شاہ شرف نیں انج دے ڈوہڑے لکھے
اِج وی لوکی گا گا نچݨ ، ماہیے مِٹھے مِٹھے
کُچھڑ لا کے گھڑا وجیندِیاں جٹیاں ڈھولے گاݨ

دھن دھرتی اے ماݨ اساڈا دھن دھرتی اے ماݨ

سیف ملوک نوں ملݨ آئیاں کوہ قاف چو پرِیاں
جہلم تے چکوال نیں ہِکّو ، ہِکّو بھاجو ورِیاں
میاں محمد بخش نیں ورتی دھنی ٹھیٹھ زبان

دھن دھرتی اے ماݨ اساڈا دھن دھرتی اے ماݨ

سُون سکیسر آلیاں واواں ، کلر کہار دے باگ
موراں دارو تکدے رہوئیے لہندا رَوَے وِراگ
راج کٹاس چوشِو دے اتھرُو اج وی وگدے جاݨ

دھن دھرتی اے ماݨ اساڈا دھن دھرتی اے ماݨ

چودھری حَشَت خان دے پیرے امرتسر تو آئے
دھن ۸۴ آلے جِنّاں سُنگھݨے بُوٹے لائے
سَجے ویر سرائیکی، کھَبّے ! مِت پُٹھواری راہݨ

دھن دھرتی اے ماݨ اساڈا دھن دھرتی اے ماݨ

سَے کوہاں داپندھ اے وت وی تن من ورتی ہِکّو
دھن کھون تے امرتسر دی رام کہاݨی ہِکّو
کیں راوی نوں وچو کپیا ، بݨ بݨ کے ترکھاݨ

دھن دھرتی اے ماݨ اساڈا دھن دھرتی اے ماݨ

البیرونی ایتھو بہہ کے ساری زِمی کچھی
سِدھے پدھرے کیتے ایتھو ٹِبے ، ٹِلّے ، گَسّی
کُجھ نہ ڈھیووس سکندر اعظم لا لا گیا تَراݨ

دھن دھرتی اے ماݨ اساڈا دھن دھرتی اے ماݨ

دھنی آلے گھوڑے رکھدے نالے رکھدے گائیں
سَمدھے گُمھدے بنَڑدے جُنڑدے پِچھلی عُمرے تائیں
سِرپَسرِیَاں کُھرلی پیندے کُھلے رکھدے تھاݨ

دھن دھرتی اے ماݨ اساڈا دھن دھرتی اے ماݨ

داند دھریماں جلسہ وَگیا، یا وَت وَگیا جھَلا
پالی وِچو ہوندی رہ گئی ہلّا ہلّا ہلّا
*رُوس تے جرمن کَن ہلَا کے بندے گِنڑدے جاݨ

دھن دھرتی اے ماݨ اساڈا دھن دھرتی اے ماݨ

ہاسے ٹھٹھے ، گلاں کردا طوطا مینگݨ آلا
تھوہا مرید ہستال سُنڑیدا نالے آل دوالا
بَلّیں بہہ کے کھِڑ کھِڑ ہَسسے کرنل محمد خان *

دھن دھرتی اے ماݨ اساڈا دھن دھرتی اے ماݨ

یار حیدر *تے ویر مدثر *جیکݨ غزل آکھی
کچی شاعری گئی مُلاری پکی آݨ وِساکھی
دھن دھرتی دے وارث دوہویں ساڈا ماݨ تراݨ

دھن دھرتی اے ماݨ اساڈا دھن دھرتی اے ماݨ

اگھر پئی وت ہِس مِٹی چو ہک نَوِیں آواز
نثری نَظماں دا کیتا توقیر رضا آغاز
پیو استاد شبیر حیدر جئے فن دے قدردان

دھن دھرتی اے ماݨ اساڈا دھن دھرتی اے ماݨ

*سید منظور حیدر(تلہ گنگ) *مشہور داندااں دے ناں * بجنگ آمد آلے *حیدر سلیم(تلہ گنگ)،مدثر عباس چکوال

وَنڈ

کیہ کرئیے گاما داترا
کیہ بھِڑئیے بھیڑ کُبھیڑ
کیہ لائیے متھا گھیچڑاں
کیہ مِتھیے آڑ کواڑ
جو لیکاں گئیاں لیکِیاں
جو تھپے گئے نشان
وت مُڑ کے کہئے رُسیمڑیں
وت مُڑ کے کہئے وراگ

بُھبھُو

جیٹھ ہاڑھ بھُبھُواں
بھوئیں جیویں وتری
ینہیَں تلو سُلوآں
مونہہ کڈھے موڑویں
ساڑ پئے پتراں
ھَوّو کَس زِمیاں
اوڑ جیویں آکڑی
کُنڈ جیویں کاکڑا
دن جیویں بھاکھویں
دیہوں جیویں ساکرا
رنگ جیویں پھاکڑے

ہڑھ (۲۰۲۲)

سِر سِر اُچیاں
چڑھ چڑھ پاٹیاں
روڑھ روڑھ فصلاں
مار مار جھولڑے
ڈھاہ ڈھاہ کوٹھڑے
جُھدیاں دے واسی
کانیاں دے چھپرے
ہڑھے اگے اُنڑدے
مکڑی دے جالڑے

بہہ بہہ ٹِبیاں
بھکھیاں تے بھاٹیاں
رات دے اینندرے
سُک گئیاں اکھیاں

وَت اوسے مولوی
چڑھ کے سپیکرے
جوڑ جوڑ تنبواں
گھِن گھِن روکڑے
بنھ بنھ پوٹلی
ٹُن ٹُن ٹکراں
لا لا تھڑِیاں

کنڈھے اُتو چھوکری
ہتھ پائے تیلیاں
جُونڑدے وسیب نال
دور تک لمکی
ہو ہو چیکنڑی
ڈھہہ ڈھہہ تِلکی

ہال ووے پاہریا
سدھ پئی ماردی
گُوکدی، االاوندی
بنڑ کے برُبڑی

رُڑھ گئی اے ویہندیاں

وَت پِچھو لچ لچ
ہاڑے تلو پُھٹیاں
" اینج ای اوز" دِیاں
سُکیاں وروٹھیاں

اسیں مُورکھ

اساں ساوے پِپّل ڈھاہ گے
بنَھیں اَٹ گے
گیڑُو کھُوہ توں گادھی لاہ گے
اَولُو پَٹ گے
کھول گے جوگاں
اوڑِیں وِچ پنجالی سَٹ گے
گاترے لاہ گے
مَیرے نال کھلاڑے واہ گے
کُڑیاں مُنڈے کالج مُنج گے
مابولی دی ہِجّھے اُتے
گُنگے تھتھے اکھر رکھ گے
چھپرّ، کَچِیاں ڈھوکاں ڈھاہ گے
ٹِبےّ اُتے بنگلے پا گے
بنگلے دے وِچ قبر اساڈی
قبرَے دے وِچ سُتے پئے آں

دو نِکیاں نظماں

اُتلی پانڈی ڈھولا وسدا
تھلی پانڈی اسیں
اُچے تھلیو جھِکا ویہڑا
چھِک گیندا خَشبو

★ ★ ★

کچی نیندرَے اکھیاں کُھلیاں
ترُٹے سُفنے
پار چنہاں تو سوہنٹی سانوں
پِچھو واج مریندی رہ گئی

کُھراھڈُو

ساڈے کُھرے نہ لِیک کُھراہڈوا
ساڈا پیچھا کرنڑ محال
کدی لِمیاں لاہنگاں بھردے
اسیں ویندے تھل نُوں چِیر
کدی ٹُردے وچ پگڈنڈیاں
کدی پیراں اُتے پیر
کدی پِچھکھڑ ترُٹے ترَپڑاں
کدی ادھی جُتی گھاسوِیں
کدی کُنجاں لاہِیاں دھوہڑیاں
کدی سَپنڑی وانگ دھرُوک

ساڈے کُھرے نہ لِیک کُھراہڈوا
ساڈا پیچھا کرنڑ محال

اللہ میاں مینہہ وسے سی ، جمّ سن یَنڑیں پلِّیاں
بھوہ آلے شرمندہ ہوسن ، ٹانڈے رُل سن گلیاں

بابا پِیلُو

قابل ہوریں ریت دے سمبھالݨ ہار وی نیں تے بناوݨ ہار وی، اجیہا شعری کارنامہ تاں ای ممکن اے جے شاعر نوں بولی تے اوس دے بھیتاں دی ڈھوگی سُنجاݨ ہووے ایہناں دی بولی اتے پکڑ ساڈے وڈے شاعراں وانگ بہوں تڑگی اے جس پاروں اوہ بولی دے نویں نچ اپنی اظہاری لوڑ موجب اُسار سکدے ہین ۔ قابل ہوراں دیاں نظماں کجھ گیتاں بار نیں؛ نچریاں، ہسدیاں، بالاں دیاں کھیڈاں ورگیاں پر سیانے دی جاچ نال ویتریاں ہوئیاں ۔

ساڈی شاعری وچ غزل دی کئی لمی چوڑی ہجھو کرنیں، قابل ہوراں دی غزل توں میں لبھی رائے کجھ بدلی اے کہ ایس راہوں سوچ وچار تے سُرت سار دا اظہار وی ہو سکدا اے جیہڑا اُتھرا نجی نہ ہووے بھتھوں وسیب تے کُل دا سانجھا ہووے۔ قابل ہوراں دی جوڑی غزل ڈاڈھی پکی تے ٹھکویں اے جس دی مثال مینوں پنجابی شاعری وچ نئیں لبھدی ۔

مشتاق صوفی (لاہور ۲۲ مارچ ۲۰۲۳)

مینوں قابل دے Poetic Persona وچ اوہدے پنڈ دے چنافرز تے کرداراں دی بک اجیہی تصویر کشی نظر آوندی اے جو اوس توں پہلاں گھٹ شاعراں نوں نصیب ہوئی ۔ وارث شاہ دا معاملہ ہور اے اوہ ہیر رانجھے تے پنڈ دے ہورناں کرداراں راہیں ساڈوں چالو وبار وچ بڑھلے Conflict دی دس پاوندا، ایہہ جھگڑا پیداواری وسیلیاں اتے مل مارݨ دا جھگڑا اے، ماڑی بھوئیں رنجھیڑے نوں وے کے بھراواں وحرو کیتا تے رانجھا تخت ہزاریوں ٹُر جاندا۔ قابل پنڈ دی جس وسوں وچ حیاتی دا نقشہ الیک رہیا اے اوس اندر خموشی نال سب کجھ واپرولیا اے تے اوہ ہک سجاگ بندے دی اکھ نال ویندا پیا اے، بڑے کمال ڈھنگ تے داتائی نال ایہدا بیان وی کردا اے۔ اوہدی لفظالی اوہنوں اپنے ہمعصر شاعراں توں اُکا وکھ تے منفرد بناوندا اے ۔

مظہر ترمذی (لندن اگست ۲۰۲۲)

اوڑک ساڈی وحشت رہ گئی، ہکو سپلے جوگی
جنگل ٹر پیا نال اساڈے، دریا نال نہیں آیا

ساںجھ
SANJH PUBLICATIONS
Book Street, 46/2 Mozang Road, Lahore, Pakistan.
Phone: +92 333-4051741
e-mail: [illegible]
Rs:1000